

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางการบริหารสถานศึกษา
2. การบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางการบริหารสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหาร

ได้มีนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ ดังนี้

ถิฏย โสธร (2545 : 15) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการปฏิบัติงานที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมมือกันทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ร่วมกันการดำเนินการในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้กระบวนการบริหารและปัจจัยที่เหมาะสม

ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (2546 : 17) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การแก้ปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและนักบริหารก็คือนักแก้ปัญหาขององค์กร องค์กรแต่ละองค์กรต่างก็มีปัญหาทั้งในด้านงาน ด้านงบประมาณ ด้านเวลา และด้านคนซึ่งรวมถึงปัญหาทางสุขภาพร่างกายและจิตใจด้วย องค์กรจึงมีเรื่องเกี่ยวข้องกับการบริหารงาน บริหารคน บริหารเงิน บริหารเวลา บริหารร่างกายและบริหารจิตใจเป็นประจำ ถ้านักบริหารบุคคลใด สามารถบริหารสิ่งเหล่านี้ได้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพก็นับได้ว่าบุคคลนั้น เป็นนักบริหารที่มีความสามารถอย่างแท้จริง

สมนึก นนธิจันทร์ (2548 : 31) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการในการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน แต่กิจกรรมนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกัน คือมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจสั่งการ อีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลในองค์การร่วมกัน วางไว้ โดยมีระเบียบแบบแผนธรรมเนียม หลักปฏิบัติมีการใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ธีระ รุญเจริญ (2553 : 57) ได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาว่า หมายถึง การบริหารโรงเรียนตามนโยบายของรัฐ เป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งกำหนดให้มี การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2553 : 26-27) ได้อธิบายว่าการบริหารการศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ และ ความเป็นคนดี และจะต้องมีการดำเนินการในการเรียนการสอนการจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดการสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคคลมาดำเนินการหรือมาทำการสอนใน สถาบันการศึกษา การปกครองนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีมีวินัยและอื่น ๆ ซึ่งการดำเนินงาน เหล่านี้รวมเรียกว่า “ภารกิจทางการบริหารการศึกษา” หรือ “งานบริหารการศึกษา” นั่นเอง

จำเนียร พลหาญ (2553 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง โดยใช้ทรัพยากร อย่างประหยัดด้วยเทคนิคต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานโดยมีบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างอย่าง เป็นระบบ เป็นขั้นตอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การบริหารการศึกษา

องค์การแต่ละองค์การจะดำเนินการไปในทิศทางใด ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหาร องค์การที่เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จในการดำเนินการย่อม สืบเนื่องมาจากผู้นำ และทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีย่อมบริหารองค์การโดยมีกฎเกณฑ์หรือ กระบวนการบริหารที่ดี โรงเรียนจัดเป็นสถาบันที่ให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม

ซึ่งจะเป็นบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ การที่โรงเรียนจะพัฒนาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ระบบการบริหารจึงมีความสำคัญ ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2545 : 187-188) ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นการบริหารที่แตกต่างจากการบริหารงานอื่นๆ เพราะการศึกษาเป็นกิจการของสังคม บางส่วนก็นำหลักการบริหารทั่วไปซึ่งใช้ในกิจการอื่นมาใช้ในการบริหารการศึกษาได้ แต่บางอย่างก็นำมาใช้ไม่ได้เพราะการศึกษาเกี่ยวข้องกับคนและอนาคตของสังคม ต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคมมาช่วยในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ประพันธ์ สุริหาร (2547 : 7) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง งานประจำที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าสถานศึกษา ดำเนินการควบคุมจัดบริหารต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ รวมทั้งทางด้านการเงินงบประมาณ และงานด้านสัมพันธ์กับชุมชน

หวน พินธุพันธ์ (2549 : 3) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคิด พฤติกรรม ค่านิยมหรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน และได้กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานอาคารสถานที่ งานธุรการและการเงิน งานกิจการนักเรียนและงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

3. หลักการบริหารสถานศึกษา

องค์การแต่ละองค์การจะดำเนินการไปในทิศทางใด ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหาร องค์การที่เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จในการดำเนินการย่อมสืบเนื่องมาจากผู้นำ และทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีย่อมบริหารองค์การโดยมีกฎเกณฑ์หรือกระบวนการบริหารที่ดี ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารมีหลายแนวคิด ดังนี้

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2546 : 60) ได้กำหนดกระบวนการบริหารไว้ 5 ประการ (POSDC) ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่แรกที่มีความสำคัญมากสำหรับผู้บริหาร การวางแผนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงสร้าง และวิธีดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผล ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการพยากรณ์ทางเศรษฐกิจทางสังคม การเมืองด้วย และการวางแผนยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ถือเป็นเรื่องของการตกลงใจเลือกทางเพื่อกำหนดนโยบายการผลิตหรือการตัดสินใจกำหนดวิธีถือปฏิบัติ เป็นต้น
2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการจัดระบบ ระเบียบการทำงานขององค์การ ต้องมีคนจำนวนมากมาร่วมกันทำงาน ถ้าไม่มีการจัดระบบในการทำงาน ก็จะทำให้เกิดความสับสน ไม่สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ การจกระบบการทำงานนั้น ต้องคำนึงถึงการประสานสัมพันธ์ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันหรือหมายถึงการจัดแบ่งงานออกเป็นกลุ่ม ๆ กำหนดความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่แต่ละกลุ่มไว้ให้แน่นอน และให้กิจกรรมต่าง ๆ ประสานสัมพันธ์กัน โดยมุ่งวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นสำคัญ
3. การจัดบุคลากรเข้าทำงาน (Staffing) การจัดคนเข้าทำงาน คือ การบริหารบุคคลนั่นเอง การบริหารบุคคลไม่ใช่สิ้นสุดเพียงการหาคนเข้าทำงานในองค์การเท่านั้น แต่ต้องทำต่อเนื่องไปจนกว่าบุคคลเหล่านั้นจะพ้นจากองค์การ ส่วนบุคคลในองค์การก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น มีการเลื่อนตำแหน่ง ลด ปลด ย้าย ลาออกอยู่ตลอดเวลา รวมทั้ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การก็อาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งงานในหน้าที่ให้สัมพันธ์กันด้วย ดังนั้นในเรื่องการจัดคนเข้าทำงานในแต่ละงาน จึงต้องมีความหมายรวมถึงการวางแผนกำลังคน การสรรหาบุคคลเข้าทำงาน การคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมการแต่งตั้ง โยกย้าย การพัฒนาบุคลากร การจัดการเกี่ยวกับผลประโยชน์ตอบแทน เป็นต้น
4. การอำนวยการ (Direction) การอำนวยการ หมายถึง การที่หัวหน้า หรือผู้บังคับบัญชาสามารถบริหารงานขององค์การได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และบรรลุเป้าหมาย เมื่อมีการวางแผนการจัดองค์การและมีคนเข้ามาทำงานแล้วก็ยังไม่สามารถทำงานได้ ในการทำงาน

จริง ๆ แล้วต้องมีการสั่งการหรืออำนาจการในการทำงาน ผู้บังคับบัญชาที่ดีต้องสามารถกระตุ้นหรือจูงใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีความกระตือรือร้นในการที่จะทำงานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ต้องทราบถึงทฤษฎีและเทคนิคเกี่ยวกับการสื่อสาร การจูงใจ การสร้างภาวะผู้นำจึงจะสามารถเป็นหัวหน้าที่มีประสิทธิภาพในการทำงานได้

5. การควบคุม (Controlling) การควบคุม หมายถึง การที่ผู้บริหารตรวจตรางานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติว่าจะดำเนินการไปถูกต้องตามขั้นตอนหรือไม่ ผลงานที่ได้มาตรฐานเพียงใด และทำอะไรจึงจะทำงานนั้นให้สำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นผู้บริหารควรจะต้องได้รับรายงานผลการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน เพราะถ้าเกิดมีอะไรแปรเปลี่ยนไปจากเป้าหมายที่ตั้งไว้จะเข้าไปช่วยแก้ไขได้ทันที่และยังหมายถึงการดูแล ให้คำแนะนำช่วยเหลือที่ต้องปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อเนื่องสม่ำเสมอ

อภัสสรี ไชยคุนา (2542 : 82) ได้กำหนดขั้นตอนนี้หรือหลักการบริหารไว้ 7 ประการ เรียกว่า “POSDCoRB” มีรายละเอียด ดังนี้

P การวางแผน (Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติการรวมทั้งวิธีปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

O การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และการจัดสายงานเพื่อปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

S การจัดบุคลากร (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอัน ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาและการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

D การอำนาจการ (Direction) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบุคลากรให้ปฏิบัติงาน

Co การประสานงาน (Coordination) หมายถึง การประสานกิจการต่าง ๆ ของหน่วยงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ และประสานงานที่ตึระหว่างผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานไปสู่จุดหมายเดียวกัน

R การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

B การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการควบคุม กำกับติดตามและการตรวจสอบด้านการเงินและการบริหารทรัพย์สินขององค์การ

หลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบไปด้วย ร่วมกันวางแผน (Plan) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do) ร่วมกันตรวจสอบ (Check) และร่วมกันปรับปรุง (Action) โดยจะต้องมีการควบคุมคุณภาพและตรวจสอบคุณภาพด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 10)

กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ (2553 : 15-16) ได้อธิบายถึง กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ Hersey and Blanchard ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) คือ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงาน และวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การนำทรัพยากร คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ มาดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การจูงใจในการทำงาน (Motivation) การที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะต้องมีการวางแผนและการจัดองค์การแล้วยังต้องกระตุ้นให้ คนทำงานมีกำลังใจในการทำงาน
4. การควบคุม (Controlling) คือ การประเมินผลงานที่ทำว่าได้รับบรรลุผล ตามวัตถุประสงค์หรือไม่

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 8-9) ได้อธิบายว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรจะได้ คำนึงถึงหลักการบริหาร ดังนี้

1. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องเข้าถึง เป้าหมายของสถานศึกษาว่าเป็นไปทิศทางใด จึงจะจัดงาน จัดคน จัดเงิน จัดวัสดุอุปกรณ์ได้อย่าง เหมาะสม
2. ต้องมีเทคนิควิธีการในการบริหารงาน การบริหารงานทุกประเภทย่อมต้องมี เทคนิค วิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการทำงานที่มีระบบ มีความรอบคอบ จึงจะทำให้งาน ดำเนินไปด้วยดี
3. มีการประเมินผลเมื่อได้ดำเนินกิจการใด ควรจะได้มีการประเมินผล และ ติดตามผลเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานได้ดีขึ้น การทำงานที่ขาดการประเมินผล จะไม่ช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา

สรุปได้ว่า หลักการบริหาร หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่จะช่วยให้ผู้บริหาร สามารถปฏิบัติงานนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ ขององค์การ นั้น ๆ

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี นอกจากจะต้องดำเนินการตามหลักการระเบียบวิธีปฏิบัติแล้ว ยังต้องยึดหลักการดำเนินการตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งมีหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ต่อนักเรียนและประชาชนเป็นสำคัญ
2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นอย่างดีต่อสังคม มีความซื่อสัตย์ จริใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพที่สุจริต
3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การทำงานสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันปรับปรุงกลไกการทำงานยึดหลักความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการทำงานได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้
4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถเสนอความเห็นในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาสำคัญในการบริหารและจัดการศึกษา
5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิ และหน้าที่ความสำนึก รับผิดชอบต่อสังคมโดยการใส่ใจ และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้ได้ ประโยชน์คุ้มค่าสูงสุดต่อส่วนรวมและสถานศึกษา

4. ความสำคัญของหลักการบริหาร

สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จของการบริหาร จะต้องยึดหลักการบริหารที่มีความสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 28-103) ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

1.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยครู ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

1.2 ส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

1.3 ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

1.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีที่ชี้วัดคุณภาพ การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาไว้ ทุกช่วงชั้น

1.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพ ในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

2.1 ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางการศึกษาของผู้เรียน ในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการ จัดการทางการเงิน เพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน

2.3 ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ

2.4 มุ่งเน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการ งบประมาณให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบ ได้ จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 ยึดหลักความต้องการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการบริหารงานบุคคล ของสถานศึกษา ตามนโยบาย กฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 ยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามนโยบายกฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 ยึดหลักธรรมาภิบาล

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

4.1 ยึดหลักให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหาร และจัดการศึกษา ด้วยตนเองให้มากที่สุด สถานศึกษาจัดการศึกษาตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติ

4.2 ส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก เป็นความโปร่งใสความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

4.3 พัฒนางองค์กรให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและ เทคโนโลยีที่ทันสมัย

4.4 ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ประสานงานอื่น ๆ ให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งการหลักบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป โดยการบริหารเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน รวมถึงการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานในด้านการบริหารสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดความเข้าใจกันของทุกฝ่าย

5. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

มูลเหตุที่ทำให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษานั้นสืบเนื่องมาจากสังคมขาดความเชื่อมั่นในระบบการจัดการศึกษา เพราะผลผลิตจากการจัดการศึกษาไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่รับผลจากการศึกษาไม่มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาว่าจะให้ผลของการจัดการศึกษามีทิศทางไปในทางใด โดยเฉพาะชุมชนซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับหน่วยงานจัดการศึกษาคือ โรงเรียนมากที่สุด แต่ถือว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนแล้วก็ถือว่าหมดภาวะในเรื่องการเล่าเรียนของบุตรหลาน และในขณะที่เดียวกันบางครั้งโรงเรียนก็ขาดความคล่องตัวหรือขาดความเป็นอิสระในการตัดสินใจ การดำเนินงานส่วนใหญ่จะถูกกำหนดจากส่วนกลางหรือจังหวัด แล้วส่งไปให้โรงเรียนถือปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้งานหรือกิจกรรมบางอย่างจึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนหรือชุมชน แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ การบริหารงานในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเปล่าในหลาย ๆ กรณี เช่น งบประมาณ เวลา บุคลากร เป็นต้น นอกจากนั้นนโยบายต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อพัฒนาการศึกษานั้นเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้นำแต่ละยุคคนนโยบายก็จะเปลี่ยนไป ดังนั้น นโยบายที่ดีและมีคุณค่าในบางเรื่องจึงต้องถูกยกเลิกไปอย่างน่าเสียดาย รวมไปถึงขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในบางเรื่องหรือใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่าในบางโอกาส

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จึงต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา เคยมีการปฏิรูปการศึกษามาแล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะปฏิรูปจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค ส่วนกลางเป็นผู้คิดให้ส่วนภูมิภาคปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดความล้มเหลวในการเปลี่ยนแปลง ในระยะหลัง ๆ เกิดมีแนวคิดตรงกันหลายกระแสว่าหากต้องการให้ปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จต้องเปลี่ยนเป็นเริ่มต้นจากส่วนภูมิภาคเข้าไปสู่ส่วนกลาง โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการออกกฎหมายสนับสนุนและเอื้อต่อการดำเนินงาน ซึ่งนับว่ามีความสอดคล้องกับหลักการที่กล่าวมาข้างต้น เพราะขณะนี้ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกิดขึ้น โดยเฉพาะมาตรา 39 ได้ระบุให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง นอกจากนั้นมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวยังได้ระบุว่า ให้นำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชู ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

จากมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้คาดหวังได้ว่าหน่วยงานทางการศึกษาโดยเฉพาะ โรงเรียนนั้นจะมีความคล่องตัวในการบริหารงานของโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป และหากได้มีการดำเนินงานตามมาตรา 57 แล้วก็เป็นที่น่าเชื่อได้ว่าโรงเรียนจะสามารถจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างแน่นอน เพราะชุมชนและท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่ต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 5-7)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานของโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคลากรและการบริหารทั่วไป ให้ตรงความต้องการของชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่น

6. ขอบข่ายการบริหารในสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา 4 ด้าน

ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามมาตรา 39 จึงทำให้งานบริหารการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 13) จัดกลุ่มใหม่เป็น ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานงบประมาณ
3. การบริหารงานบุคคล
4. การบริหารทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 6) กล่าวไว้ถึงการบริหารการศึกษาที่เป็นนิติบุคคลว่า ประกอบไปด้วย การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) ที่ยึดทั้งหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่า เป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์ และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ธีระ รุญเจริญ (2553 : 20) ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก 3 ประการ คือ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต (Life - long Education) และเป็นการจัดการศึกษาเพื่อประชาชน (Education For All) 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All For Education) และ 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องจากหลักการของการจัดการศึกษา ทั้ง 3 ประการนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องใน 2 ประเด็นคือ สาระความรู้ที่บรรจุในหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เสริมสร้างความเป็นเอกภาพของชาติไทย มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความ เป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อมวลชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และ เท่าเทียมกัน โดยสังคมทุกส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. มีการกำหนดให้มีมาตรฐานการเรียนรู้ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ มาตรฐาน การเรียนรู้ระหว่างช่วงชั้นการศึกษา มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสถานศึกษาและมีการทดสอบตามมาตรฐาน
5. การจัดการเรียนรู้เน้นการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การศึกษา โดยให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องการจัดสรรเวลาและยึดมาตรฐาน การเรียนรู้เป็นหลัก

6. กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนชุมชน สังคม และประเทศชาติ

7. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องการบริหารโรงเรียน สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งหลักการบริหารโรงเรียนที่ดีนั้นจำเป็นที่ผู้บริหารต้องรู้ทฤษฎีการบริหาร นำทฤษฎีมาปฏิบัติและมีกลยุทธ์ในการบริหารให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบกับการมีภาวะผู้นำที่ดีและที่สำคัญ คือ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบจึงจะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สอดคล้องกับความมุ่งหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

7. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ ตุลาคม 2547 ประกอบด้วย 9 หมวด 78 มาตรา ซึ่งมีหลายมาตรา ที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจ และการให้ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งโดยตรงและทางอ้อม มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2545 : 8-19) ดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น

3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ทุกระดับและประเภทของการศึกษา

4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการ การเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาเอกชน มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งให้มีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 34 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนามาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากรการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการอาชีวศึกษามีหน้าที่ พิจารณาเสนอ นโยบายแผนพัฒนามาตรฐาน และหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐ และเอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ

คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบายแผนพัฒนา และมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระ และความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร

ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และ/หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษา อาจมี กรรมการเพิ่มขึ้นได้ทั้งนี้ ตามกฎหมายที่กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ สรรหาการเลือกประธานและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของ คณะกรรมการสถานศึกษาความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา 18 (1) และ (3)

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จากมาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 29 มาตรา 34 และมาตรา 40 เน้นเรื่องการกระจายอำนาจและการให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบในทุกระดับ

การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ

การบริหารงาน โดยใช้รูปแบบคณะกรรมการ ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารกิจการ ของรัฐ หลายระดับตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับ หมู่บ้านหรือแม้แต่ระดับสถานศึกษาทั้งนี้เนื่องจากแต่ละระดับแต่ละหน่วยงาน ได้เห็นความสำคัญ ของการระดมความคิดจากบุคคลหลายฝ่าย ทำให้มีคุณค่ามีหลักการแน่นอนกว่า มาจากความคิด ของบุคคลคนเดียวหรือน้อยคนซึ่งเมื่อนำมาใช้ในการบริหารงานแล้วจะเกิดประโยชน์สูงสุดคำว่า

1. ความหมายของคณะกรรมการ (Committee)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 13) ได้ให้ความหมายของคำว่าคณะกรรมการไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง เข้าเป็นคณะทำงานในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมาย เมื่อรวมเข้าเป็นคณะเรียกว่า คณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการกฤษฎีกา คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เป็นต้น

พะยอม วงศ์สารศรี (2543 : 122) กล่าวไว้ว่า คณะกรรมการหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มี หน้าที่รับผิดชอบงานเฉพาะอย่าง

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 331) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คณะกรรมการ หมายถึง องค์คณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายงานจากผู้มีอำนาจจะเป็น ส่วนราชการหรือตัวแทนที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทำตามเพื่อทำหน้าที่หาข้อมูลที่ดีที่สุดหรือวินิจฉัย ปัญหาเรื่องใด ๆ ก็ได้โดยการหาข้อตกลงร่วมกัน

สรุปได้ว่าคณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มคนหรือคณะบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งจาก บุคคลหรือองค์การเพื่อทำหน้าที่ด้วยการประชุมพิจารณาตกลงและรับผิดชอบร่วมกันปรึกษาหารือ และรวบรวมข้อวินิจฉัยหรือข้อเสนอแนะต่อองค์การนั้น ๆ

2. ลักษณะสำคัญในการใช้ระบบคณะกรรมการ

บรรจบ เนียมมณี (2544 : 122) ได้เสนอลักษณะสำคัญของคณะกรรมการบาง ประการ เป็นเรื่องประกอบการพิจารณาถึงการใช้ระบบคณะกรรมการไว้ดังนี้

1. คณะกรรมการควรได้รับมอบหมายหรือถูกกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อ คณะกรรมการนั้นจะได้ประชุมปรึกษาหารือกันในขอบข่ายแห่งตน และจะทำให้ การอภิปราย หรือการนำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการเป็นไปโดยถูกต้อง

2. คณะกรรมการชุดใดก็ตามจะพิจารณาเรื่องราวใด ๆ ก็ควรที่จะมีข้อมูลหรือหลัก อันถูกต้องอย่างเพียงพอในการพิจารณา มิใช่เป็นการอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นโดยปราศจาก หลักฐานหรือข้อมูล ซึ่งจะทำให้ข้อวินิจฉัยไม่มีน้ำหนักเพียงพอ

3. การที่มติต่าง ๆ ของคณะกรรมการจะออกมาในรูปที่พร้อมที่จะให้ผู้มีอำนาจ หรือองค์การที่แต่งตั้งคณะกรรมการนั้น ๆ ขึ้นมาวินิจฉัยสั่งการต่อไป ควรเป็นมติของ คณะกรรมการโดยสมบูรณ์ มิใช่เป็นของคนใดคนหนึ่งและก่อนที่จะมีมติเรื่องใดก็จะได้อภิปราย กันเป็นเวลาพอสมควร

4. คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นควรจัดตั้งขึ้นเฉพาะชุดที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้นเพราะ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้คนใช้เวลา และใช้เงินของทางราชการอย่าให้เป็นการตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมาในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่จำเป็น

5. การแต่งตั้งคณะกรรมการนั้น ควรพิจารณาเลือกสรรบุคคลที่รู้เรื่องนั้น ๆ ดีพอ หรือมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น จะทำให้การใช้คณะกรรมการได้ผลดีตรงตาม ความต้องการยิ่งขึ้น

6. คณะกรรมการบางชุดที่แต่งตั้งขึ้น ควรมีประธานกรรมการที่มีความสามารถดี ในการเป็นผู้นำในการประชุมและต้องเป็นผู้ที่ศึกษาในเรื่องนั้น ๆ มาดีพอเข้าใจแยกแยะประเด็นใน การอภิปรายแล้วรู้จักสรุปเรื่องเพื่อหามติได้

7. การประชุมคณะกรรมการแต่ละคนนั้น ถ้าเป็นไปได้ควรดำเนินไปในลักษณะของการปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการให้มากที่สุดหรือที่เรียกว่าเป็นการกระทำในแบบอุปนัยตลอดจนจบเรื่องที่ประชุมกัน ถ้ากว้างขวางมากก็ควรที่จะได้ย่อลงในเรื่องเล็ก ๆ แล้วพิจารณากันก็จะเป็นความสะดวกอย่างหนึ่งในการประชุมของคณะกรรมการ

8. คณะกรรมการที่จะดำเนินหน้าที่ไปได้ด้วยดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเฉลียวฉลาด

9. คณะกรรมการที่มีความสามารถ และมีความคล่องตัวพอสมควรที่จะอำนวยความสะดวกในการประชุมได้เป็นอย่างดี

10. เรื่องราวที่คณะกรรมการได้นำไปพิจารณาแล้ว ไม่ควรหยิบยกขึ้น มาพิจารณาอีกหรือไม่ควรที่จะเพิกเฉยต่อมติหรือข้อคิดเห็นของคณะกรรมการจนเกินไป และหรือไม่ควรที่จะให้มีการใช้อำนาจหรืออิทธิพลใด ๆ มาบังคับให้คณะกรรมการต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งจะเป็นการทำลายความสำคัญของคณะกรรมการไป และในที่สุดไม่มีหรือแต่งตั้งคณะกรรมการเสียเลยก็จะเป็นการดีกว่า

11. ต้องการหาทางที่จะทำให้การทำงานในรูปของคณะกรรมการนั้นเป็นการประสานงานเป็นรูปของกระบวนการใช้ความคิดร่วมกันให้ออกมาเป็นผลหรือมติที่เกิดความยุติธรรมให้มากที่สุด

กัศร กิตติภูมิชัย (2554 : 11-13) กล่าวว่า บุคคลที่สำคัญที่สุดในคณะกรรมการ คือ ประธานคณะกรรมการ ซึ่งโดยปกติจะได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจประธานคณะกรรมการจึงเปรียบเสมือนผู้นำของคณะกรรมการเพราะเป็นผู้นำในการประชุมสามารถกำหนดขอบเขตการอภิปรายกำหนดการตัดสินใจ ทั้งเป็นผู้วางแผนงานและมอบหมายงานให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดำเนินงานได้อย่างใดอย่างหนึ่งให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดส่วนเลขานุการคณะกรรมการเป็นบุคคลสำคัญรองลงมาจากคณะกรรมการเป็นผู้คอยประสานงานและให้ข่าวสารแก่คณะกรรมการและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ในการประชุม

ดังนั้น ประธานคณะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการควรมีลักษณะเด่นรับผิดชอบในสิ่งต่อไปนี้ คือ ประธานคณะกรรมการควรรับฟังเหตุผลและประสานการแสดงความคิดเห็นของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อหาทางตัดสินใจที่ร่วมกันและอภิปรายปัญหาที่ได้กำหนด ในระเบียบวาระดำเนินการ ซึ่งขาดโดยไม่คำนึงถึงน้ำใจของบุคคลจนเสียหลักลำเอียงเสีย ความเป็นธรรมและขาดประสิทธิภาพ ในหน้าที่ของคณะกรรมการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มตลอดจนช่วยให้กรรมการสนใจ การแก้ไข ปัญหาาร่วมกันดำเนินการหรือกระทำการในนามของคณะกรรมการตามหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมายให้สมบูรณ์ที่สุดรักษาวินัยในการประชุม เพื่อรักษาการประชุมให้เป็นไป

ด้วยดี ปฏิบัติงานร่วมกับเลขานุการเพื่อจัดระเบียบวาระ การประชุมอย่างเหมาะสมและให้สมาชิก ได้ศึกษาก่อนเข้าประชุมตามเวลาอันสมควรจัดรวบรวมหลักฐานข้อเท็จจริงตลอดจนเสนอแนะเพื่อ ช่วยให้คณะกรรมการตัดสินใจในเวลาอันสั้นเกิดผลดีที่สุดจัดรายงานการประชุมอย่างรัดกุมและ แจ่มแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ จัดดำเนินงานธุรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคณะกรรมการคณะกรรมการ ควรมีอุดมการณ์เป็นของตนเอง กรรมการต้องมีความรับผิดชอบในการศึกษาหารายละเอียด ข้อเท็จจริงและต้องอุทิศเวลาให้แก่งานที่รับผิดชอบ คณะกรรมการต่าง ๆ เกิดขึ้นจากความจำเป็น ในขณะที่องค์การมีขนาดใหญ่และมีปัญหา ภายในมากขึ้นดังนั้นการแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายใน องค์การจึงจำเป็นต้องมีคณะกรรมการที่เป็นศูนย์รวมเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ทั้งระดับสูง ระดับกลาง ระดับล่างเพื่อให้ได้เข้ามามีส่วนในการวินิจฉัยปัญหาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์การ ได้ (ซงชัย สันติวงษ์, 2543 : 33) ได้ให้ความเห็นว่า คณะกรรมการเป็นระบบการทำงาน แบบหนึ่ง ที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานในระดับต่าง ๆ เพราะการที่จะบริหารงานให้ บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์การจำเป็นต้องใช้คนที่มีความรู้ความสามารถและใช้ เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ ดังนั้นการทำงานในระบบคณะกรรมการ จะเป็นการพัฒนางานให้ก้าวหน้า ไปอย่างมากและรวดเร็ว

สมยศ นาวิการ (2550 : 271) ได้ให้ความเห็นว่าการบริหารงาน โดยคณะกรรมการ จะเป็นการแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่ดีกว่าการตัดสินใจของบุคคล คนเดียวโดยคณะกรรมการจะเป็นสื่อกลางที่ดีในการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญจากส่วนต่าง ๆ ขององค์การมาร่วมแก้ปัญหาและ ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

กำธร กิตติภูมิชัย (2554 : 61) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้ คณะกรรมการในการบริหารงานว่ามีสาเหตุมาจากการบริหารงานจำเป็นจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถและเทคโนโลยีต้องอาศัยพื้นความรู้โดยทั่วไปและความรู้เฉพาะอย่าง โดยเฉพาะ ความรู้เฉพาะสาขามากยิ่งขึ้นการทำงาน โดยบุคคลหลายฝ่ายร่วมกันพิจารณาจะทำให้ได้ผลงานที่ดี ซึ่งเป็นหลักประกันที่ดี โดยมีประโยชน์ดังนี้

1. คณะกรรมการเป็นเครื่องมือที่ดีในการประสานงาน
2. คณะกรรมการเป็นหลักประกันในความยุติธรรม
3. เป็นการร่วมวินิจฉัยด้วยความรอบคอบ ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปตรงตามจุดมุ่งหมาย

ยิ่งขึ้น

4. เป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา
5. เป็นการนำความรู้และความสามารถของคนมาใช้เป็นประโยชน์
6. ระบบคณะกรรมการเป็นการป้องกันความลำเอียง ความเข้าใจผิด และอคติได้

3. ผลดีของการทำงานในรูปคณะกรรมการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 75) ได้สรุปถึงการทำงานในรูปคณะกรรมการก่อให้เกิดประโยชน์ช่วยให้งานขององค์กรนั้นบรรลุเป้าหมาย มีผลดีดังนี้

1. ช่วยในการระดมความรู้และประสบการณ์ แก้ปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน
2. ช่วยให้มีการประสานงานกิจกรรมของแผนกต่าง ๆ ในองค์กรเป็นอย่างดี
3. เป็นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร
4. ช่วยให้เกิดจิตสำนึกในการทำงานอันเกิดจากการอภิปรายกลุ่ม

ในคณะกรรมการ

5. เป็นสื่อที่ดีในการฝึกหัดและให้ความรู้แก่พนักงาน
6. เป็นการป้องกันการเนิ่นอานาจที่บุคคลคนเดียว

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 332) ได้ให้เหตุผลในการใช้คณะกรรมการต่าง ๆ ว่ามีประโยชน์และความจำเป็นดังนี้คือ

1. เพื่อที่จะให้มีการตัดสินใจที่ดี โดยอาศัยความคิดของกลุ่ม
2. เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือประสานงาน
3. เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานเข้ากันได้เป็นอย่างดี
4. เพื่อประโยชน์สำหรับการฝึกฝนตัวบุคคล

วีรนาท มานะกิจ และพรณี ประเสริฐวงศ์ (2551 : 34) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของคณะกรรมการว่ามีประโยชน์ต่อองค์กรอย่างมากดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นการคิดค้นวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์แก่ทุกคนในองค์กร
2. เป็นสื่อที่ดีในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ ให้แก่สมาชิก
3. ทำให้ผู้ที่เป็นกรรมการมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน
4. ช่วยในการตัดสินใจที่ดีและยุติธรรม
5. ทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้โดยง่าย
6. เพื่อหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ไม่ต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง
7. คณะกรรมการจะเป็นเครื่องมือในการประสานงานได้ดีที่สุด
8. เพื่อต้องการคำแนะนำก่อนการตัดสินใจ

โดยสรุป การทำงานในรูปคณะกรรมการนั้นจะก่อให้เกิดผลดีจนบรรลุเป้าหมายในการทำงานนั้น มีสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณา คือ สมาชิกทุกคนในหมู่คณะ จะต้องรู้งานมีการร่วมมือร่วมใจทำงาน มีความจริงต่อกัน มีความเสียสละเวลา ความคิด มีการประชุมปรึกษาหารือ

กันเป็นประจำ มีการวางแผนร่วมกัน ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้มี การประเมินผลงาน เพื่อนำผลที่ได้ นำไปปรับปรุงงานให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่กำกับ และ ส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชน ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน คณะบุคคลที่ทำหน้าที่ใน ลักษณะดังกล่าวมีมาตั้งแต่อดีต แต่ลักษณะบทบาทและภารกิจมีความแตกต่างกัน ไปบ้างในแต่ละ ช่วง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 8-11) ดังนี้

ในอดีตจนถึง พ.ศ. 2428 ศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในชุมชน มีวัด บ้าน ร่วมกันจัดการศึกษาไม่มีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน แต่เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ของตนในสังคมนั้น ๆ

พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาที่มีระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2542 ได้แต่งตั้งกรรมการตำบล ประกอบด้วย 3 คน คือ กำนันหรือหัวหน้าตำบล 1 คน เจ้าอธิการวัด ซึ่งเป็นเจ้าคณะหมวด ในตำบล 1 รูป และแพทย์ประจำตำบล 1 คน ทำหน้าที่จัดตั้งโรงเรียนทำนุบำรุง หาเด็กเข้าเรียน และหาครูมาสอนในโรงเรียน เรียกโรงเรียนที่ตั้งขึ้นนี้ว่า โรงเรียนประชาบาลซึ่งดำรงอยู่ได้โดยอาศัย ทุนทรัพย์ของประชาชน

พ.ศ. 2524 มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้ง คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 โดยมีสาระสำคัญที่กำหนด แนวทางการสรรหาจำนวน คุณสมบัติ วาระและการพ้นตำแหน่ง รวมทั้งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ไว้อย่างชัดเจน

พ.ศ. 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 เนื่องด้วยมีข้อมูลจากผลการวิจัยมากมาย ยืนยันว่าการดำเนินการของคณะกรรมการประถมศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ยังไม่เกิดผล สำเร็จเท่าที่ควร ทั้งความพร้อมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา ในโรงเรียน ความพึงพอใจในผลงานของตนเอง การให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการ

กำหนดแนวทางในการพัฒนาฯ ประกอบกับมีกระแสความต้องการให้มีคณะกรรมการ โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น

พ.ศ. 2540 มีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดการประชุมทางไกล เรื่องบทบาทคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นการจัดประชุมสัมมนา ผู้บริหารโรงเรียนและประธานคณะกรรมการ โรงเรียนพร้อมกันทั่วประเทศ ผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ประเทศไทย ช่อง 11 และวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยที่มีการถ่ายทอดสดเสียงทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2541 หลังจากคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการและผลการดำเนินการมากมาย ผลจากการวิจัยมีหลายประการที่น่าสนใจ คือ การปฏิบัติงานคณะกรรมการ โรงเรียน ในส่วนโครงสร้างของคณะกรรมการ โรงเรียนเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ แต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนยังเน้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนมากกว่าการกำหนดนโยบายและการร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน จากผลการวิจัยดังกล่าว ประกอบกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถจัดการศึกษาในชุมชนได้ทำให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ในชุมชนหลายฝ่าย ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชน และเป็นระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาฉบับแรกที่กำหนดให้ผู้หญิงสามารถเข้ามามีบทบาท ในการเป็นกรรมการสถานศึกษา ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานเพื่อชุมชนและโรงเรียน รวมทั้งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และจะมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับโดยเฉพาะเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2545

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นับเป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่เห็นความสำคัญของคณะกรรมการ โรงเรียน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากที่สุด นับแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาล หรือการศึกษาของประชาชนก็มีคณะกรรมการตำบลเป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียน ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบ

กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน พ.ศ. 2525 ที่มีคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ. 2539 เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา และปัจจุบัน เมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543

ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น การจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงนับวันแต่จะมากและเพิ่มพูนขึ้นตามลำดับ

สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ตั้งแต่อดีตศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในชุมชนมีวัด บ้าน ร่วมกันจัดการศึกษา ไม่มีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน แต่เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นับเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่เห็นความสำคัญของคณะกรรมการโรงเรียนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากที่สุด

2. การสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 จึงกำหนดแนวทางการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 1-11)

1. ขอบข่ายสถานศึกษา

สถานศึกษาที่ต้องดำเนินการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับงบประมาณจากรัฐ ยกเว้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนและสถานศึกษาของเอกชน

2. จำนวนคณะกรรมการ

2.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการจำนวน 9 คน

2.2 สถานศึกษานาขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไปให้มี
คณะกรรมการ จำนวน 15 คน

3. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 3.1 ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)
- 3.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
- 3.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
- 3.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
- 3.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
- 3.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
- 3.7 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนา

อื่นในพื้นที่

3.7.1 สถานศึกษานาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน

3.7.2 สถานศึกษานาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป กับ 1 คน

3.8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

3.8.1) สถานศึกษานาขนาดเล็ก จำนวน 1 คน

3.8.2) สถานศึกษานาขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน

3.9 ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

4. คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 คุณสมบัติทั่วไป ประธานกรรมการและกรรมการต้องมีคุณสมบัติและ
ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

4.1.1 มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

4.1.2 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

4.1.3 ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

4.1.4 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษ

สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4.1.5 ไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.

2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

ในกรณีผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม

(5) ต้องออกจากความเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้
เลิกประกอบกิจการหรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา

ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

4.2. คุณสมบัติเฉพาะ

4.2.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง

- 1) เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น
- 2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

4.2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู ต้องเป็นครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษานั้น

4.2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน

1) เป็นสมาชิกขององค์กรชุมชนหรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีสมาชิกรวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องถิ่นที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือท้องที่ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่

2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

4.2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า

- 1) เป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น
- 2) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษา

4.2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในพื้นที่ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง (ศาสนาที่ทางราชการรับรอง ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์)

4.2.6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

1) ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2) ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า 3 แห่ง ในเวลาเดียวกัน

4.2.7 วาระการดำรงตำแหน่ง

วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกัน

4.2.8 การพ้นจากตำแหน่ง นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ทำให้เสื่อมเสียต่อสถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ
- 4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับกรรมการประเภทนั้น
- 5) พ้นจากการเป็นพระภิกษุสงฆ์เฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

4.2.9 แนวทางการสรรหาและการเลือกกรรมการ

- 1) การสรรหาและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทน
- 2) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนที่มีสิทธิสมัครหรือเสนอชื่อผู้แทน ต้องเป็นผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครองให้ดำเนินการ ดังนี้

- 2.1) ให้ผู้ปกครองนักเรียนสมัครหรือเสนอชื่อผู้ปกครอง จำนวน 1 คน เป็นกรรมการตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด โดยเสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา
- 2.2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด
- 2.3) กรณีผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อ มีดังนี้

4.2.10 ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ

1) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อ

2) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ ทะเบียนนักเรียน

4.2.11 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู ครูที่มีสิทธิ์สมัครหรือได้รับการเสนอชื่อจะต้องเป็นครูในสถานศึกษานั้น การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนครูให้ดำเนินการ ดังนี้

1) ครูในสถานศึกษาสมัครหรือเสนอชื่อครู จำนวน 1 คน ในสถานศึกษาเป็นกรรมการสถานศึกษาตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด

2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) กรณีที่มีผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

4.2.12 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อ มีดังนี้

1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนด พร้อมประวัติ

2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อ

4.2.13 ในวาระเริ่มแรกให้ยกเว้นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจนกว่าครูสภาจะกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

1) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน องค์กรชุมชนที่มีสิทธิ์เสนอชื่อกรรมการผู้แทนองค์กร ต้องเป็นองค์กรที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

เป็นชุมชนหรือองค์กรชุมชนหรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่น ที่มีสมาชิกรวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

4.2.14 เป็นองค์กรที่มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง

4.2.15 เป็นองค์กรที่มีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องถิ่นตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่

4.1.16 การเสนอชื่อและการเลือกผู้แทนองค์กรชุมชน ให้ดำเนินการ ดังนี้

1) ประธานหรือผู้บริหารหรือผู้นำของชุมชนหรือผู้นำองค์กรชุมชน เสนอชื่อผู้ที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ องค์กรละ 1 คน ตามแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด เสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา

2) การเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) กรณีที่มีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

4.1.17 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการเสนอชื่อ มีดังนี้

1) แบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนด พร้อมประวัติ

2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ

3) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ หลักฐานทางทะเบียนที่แสดงว่าองค์กรมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 15 คน หลักฐานที่แสดงถึงการดำเนินกิจกรรมขององค์กรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี หนังสือรับรองผลงานขององค์กรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นประธานผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรของผู้เสนอชื่อ

4.1.18 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสิทธิ์เสนอชื่อผู้แทนองค์กร ต้องเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายซึ่งสถานศึกษาตั้งอยู่

4.1.19 การเสนอชื่อและการเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการ ดังนี้

1) ให้ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอชื่อผู้ที่ผ่านการพิจารณาของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเป็นกรรมการองค์กรละ 1 คน ตามแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด เสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา

2) การเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) กรณีที่มีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

4.1.20 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการเสนอชื่อ มีดังนี้

- 1) แบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนด พร้อมประวัติ
- 2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ
- 3) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐกรณีเป็นผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารหรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐและหรือบัตรประจำตัวประชาชนกรณีเป็นข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือบุคคลอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย

4.1.21 กรรมการที่เป็นศิษย์เก่า ผู้ที่มีสิทธิ์สมัครหรือเสนอชื่อกรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษาจากสถานศึกษาที่สถานศึกษานั้นรับรอง

4.1.22 การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่าให้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ให้ศิษย์เก่าของสถานศึกษาสมัครหรือเสนอชื่อศิษย์เก่าของสถานศึกษานั้นจำนวน 1 คน เป็นกรรมการสถานศึกษาตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด
- 2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด
- 3) กรณีที่มีผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

4.1.23 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อ มีดังนี้

- 1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด พร้อมประวัติ
- 2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือได้รับการเสนอชื่อ

3) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ ทะเบียนนักเรียน

4.1.24 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ทางการราชการรับรอง (พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดูและซิกข์) ให้ได้จำนวนตามขนาดของสถานศึกษา ดังนี้

- 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน
- 2) สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป กับ 1 คน

4.1.25 การสรรหาและการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ให้ผู้ได้รับการสรรหาและเลือกให้เป็นกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้อำนวยการสถานศึกษา ร่วมกันสรรหาและเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นกรรมการตามวิธีการที่เห็นสมควร โดยสถานศึกษาขนาดเล็กให้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ จำนวน 2 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่เลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ จำนวน 6 คน

4.1.26 การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการ

ให้ผู้ได้รับการสรรหาและเลือกให้เป็นกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการสถานศึกษา ร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นประธานกรรมการ จำนวน 1 คน

จากการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาจากกลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวแทนภายในสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนจากครูผู้สอน และผู้บริหาร โรงเรียนของสถานศึกษาโดยตำแหน่ง และกลุ่มตัวแทนภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนจากผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุหรือผู้แทนองค์กรศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดสัดส่วนจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาตามขนาดของสถานศึกษาโดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ คือสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน มีคณะกรรมการสถานศึกษาได้ 9 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีนักเรียน 301 คนขึ้นไปมีคณะกรรมการสถานศึกษาได้ 15 คน

3. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 9-10) ดังนี้

1. จัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา

ขั้นพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น

4. จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

6. กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินผล

การปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานนอกสถานศึกษา รวมทั้งการรายงานผล การประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษา และสถาบันอื่นในชุมชน และท้องถิ่น

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

4. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 37 - 39) ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 นั้นนับว่ามีความสำคัญมาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบ จึงจำเป็นจะต้องรับรู้ถึงหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

เนื่องจากนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาเป็นเสมือนเข็มทิศที่จะนำพา

สถานศึกษาไปสู่เป้าหมายของความสำเริง ดังนั้น เพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นผู้รับผิดชอบในการเสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงควรศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในเรื่องการวางแผน และแผนแต่ละประเภทที่สถานศึกษาต้องมี โดยเข้ารับการอบรมสัมมนาและศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา ทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี

สถานศึกษาจะนำนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาใช้ทำกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ของงานบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา ก่อนที่สถานศึกษาจะนำแผนปฏิบัติการดังกล่าวไปใช้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา ก่อน ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาและข้อมูลของสถานศึกษาอยู่เสมอ

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตร

ในการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษาจะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่น และแต่ละภูมิภาคของประเทศ มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรแกนกลางฉบับเดียวกัน ควรได้มีการพิจารณารายละเอียดของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติที่หลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการ ทั้งนี้เพราะเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นไม่เท่ากัน บางเรื่องต้องมีการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ เนื้อหาบางเรื่องไม่ทันสมัย ไม่ทันเหตุการณ์ ครูใช้แหล่งวิชาการท้องถิ่นก่อนข้างน้อย และเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แก้ปัญหา และพัฒนาท้องถิ่น เมื่อสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นแล้วก่อนที่สถานศึกษาจะนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อน

4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรู้ เข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในเรื่องราวของการดำเนินงานตามแผน โดยเฉพาะขั้นตอนของการกำกับติดตาม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งของการบริหารการศึกษา เพื่อที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะได้รู้ว่าจะดำเนินงานไปอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จะต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไร อันจะส่งผลให้งานดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีกำกับและติดตามการดำเนินการ ตามแผนพัฒนาการศึกษานั้น คณะกรรมการอาจทำได้โดยคณะกรรมการกำกับและติดตามด้วยตนเอง เช่น การตรวจผลงาน การสังเกตการณ์ปฏิบัติงานหรือตรวจสอบภายใน โดยคณะผู้ตรวจสอบภายในที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นจะรายงานโดยผู้ได้รับมอบหมาย

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้หลักประกันกับประชาชนในด้านเสรีภาพในการศึกษาอบรม (มาตรา 49) สิทธิในการศึกษาอบรมขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี โดยรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและถือเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ

6. เสนอแนะทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมงานเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การจัดหาสื่อการเรียน การนิเทศ รวมทั้งการวัดผลและประเมินผล ฯลฯ การเสนอแนะทางและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการจะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้งานวิชาการของสถานศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น และคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมบริหารการเงิน และงบประมาณของสถานศึกษา โดยการให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทาง การใช้จ่ายเงินให้เกิดผลคุ้มค่า นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการบริหารงานส่วนบุคคลการด้วย เนื่องจากในบรรดาทรัพยากรการบริหารทั้งหลาย คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด การบริหารงานบุคลากรของสถานศึกษา จะต้องมิชอบข่ายครอบคลุมถึงการกำหนดความต้องการของบุคลากร การจัดบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานการพัฒนาและธำรงรักษามูลค่าบุคลากรและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องให้การเสนอแนะแนวทางและเข้ามามีส่วนร่วม ในด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาด้วย

7. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่ที่สำคัญ ในการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ มาช่วยพัฒนากิจการของสถานศึกษาและกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน ทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ โดยจัดหาวิทยากรภายในท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ทั้งในและนอกท้องถิ่น

8. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนการประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะได้รับการสนับสนุนงานด้านงบประมาณต่าง ๆ จากทางราชการโดยตรงแล้ว เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างจริงจังและส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของนักเรียนมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเพิ่มเติมอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนการประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสถานศึกษาจะได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรนั้น ไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

9. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชนคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษาและสถานศึกษาจะต้องรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนที่จะนำเสนอรายงานต่อสาธารณชนต่อไป

10. แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้

ตามความเห็นสมควรนอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ประชากรในชุมชนอีกจำนวนมากที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อต้องการให้ท้องถิ่นของตนเองเจริญ แต่ไม่สามารถเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ เนื่องจากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ดังกล่าวนั้น มีข้อจำกัดในอัตราส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษา จึงต้องช่วยกันสรรหาบุคคลดังกล่าวมาแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินงานและมอบหมายภาระหน้าที่ให้ช่วยรับผิดชอบได้ตามศักยภาพของผู้นั้น

11. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และนอกจากนี้ยังมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ อีกด้วย

สรุปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคณะกรรมการของชุมชนที่เข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา โดยการสรรหาและคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ พระราชบัญญัติระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รับผิดชอบการบริหารการศึกษาด้าน ต่าง ๆ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชน เป็นต้น

12. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) กำกับ (2) ส่งเสริม สนับสนุน และ (3) มีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ซึ่งมีกรอบในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 11-12) ดังนี้

12.1 อำนาจหน้าที่ในการกำกับ หมายถึง การกำกับให้สถานศึกษาดำเนินงาน ด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจหน้าที่ในการกำกับ การดำเนินงาน ของสถานศึกษา หลายคนเปรียบเทียบกับทำหน้าที่ คล้ายกรรมการกำกับเส้น (Lineman) ในกีฬา ฟุตบอล คือกรรมการกำกับเส้น ไม่ใช่ผู้ตัดสิน และไม่ใช่ตัวนักกีฬาฟุตบอลในสนาม ไม่มีสิทธิเป่า นกหวีด ไม่มีสิทธิเตะฟุตบอลในขณะที่มีการแข่งขัน เพราะครุมีสิทธิ เป่านกหวีดคือ กรรมการ ตัดสิน (Referee) คนมีสิทธิเตะฟุตบอล คือนักกีฬาทั้งสองทีม ส่วนกรรมการกำกับเส้นมีสิทธิ และหน้าที่ในการยกธงเมื่อผู้เล่น ไม่ปฏิบัติตามกติกา เมื่อกรรมการกำกับเส้นยกธง กรรมการตัดสิน จะเป่านกหวีดยุติการแข่งขันชั่วคราวก่อนเริ่มเล่นใหม่ ซึ่งโดยบทบาทนี้คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องคอยกำกับสถานศึกษาโดยการติดตาม การปฏิบัติงานของสถานศึกษารวมทั้งให้ความเห็นให้ ข้อเสนอแนะและคำปรึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกติกา ได้แก่ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และของสถานศึกษาเอง หากสถานศึกษา

ดำเนินการไม่สอดคล้องหรือไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายดังกล่าว คณะกรรมการต้องเสนอความเห็นไปยังกรรมการตัดสิน (เป่านกหวีด) ซึ่งได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพิจารณาสั่งการหรือแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสั่งการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

12.2 อำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับศรัทธา เชื่อถือของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่น

12.3 อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

12.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายมาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีรูปแบบ วิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดหมาย เพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยในส่วนของสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะเข้ามาร่วมสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในกิจการของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 22-24) ดังนี้

1. ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาเป็นเรื่องใหม่ กรรมการสถานศึกษาบางท่านอาจไม่เข้าใจบทบาทตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของตน และของสถานศึกษา

ในระยะเริ่มแรกเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดประชุมทำความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่ายร่วมกัน

2. สร้างความตระหนักต่อบุคลากรและชุมชน ถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนาองค์กร คณะบุคคลและสถานศึกษาสู่คุณภาพที่คาดหวัง

3. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยทบทวนสาระของแผนพัฒนา ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อปรับให้เกิดเป็นแผนร่วมของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา

4. จัดทำรายละเอียดงบประมาณและรับผิดชอบจ่ายงบประมาณของสถานศึกษา โดยเสนอขอรับคำแนะนำจากคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อการปรับขยายทิศทางและรูปแบบวิธีการระดม และใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

5. จัดทำรายละเอียด แผนงาน โครงการ และประมาณการค่าใช้จ่ายที่จะระดมทุนจากผู้ปกครอง เพื่อขอรับความเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษา

6. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม

7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยายภาคสิ่งแวดล้อมทางวิชาการที่เหมาะสมและเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริม โอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ ควรรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมภาคภูมิใจ

8. ออกระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

9. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา

10. จัดและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร เพื่อให้เป็นพื้นฐานการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาการศึกษา ร่วมกันและจัดซึ่งการใช้ความคิดเห็นบนความรู้สึกและประสบการณ์

11. พัฒนา ปรับปรุง ระบบสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เหมาะสม

เพื่อให้คณะกรรมการและบุคลากรได้มีโอกาสสื่อความหมายทั้งทางตรง และทางอ้อมจนสามารถทำความเข้าใจในข้อมูลต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนากิจการสถานศึกษาร่วมกันได้

12. แต่งตั้ง มอบหมายให้มีคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน

เพื่อสนองตอบต่อการพัฒนางานคณะกรรมการสถานศึกษา และการนำมติที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษามาขยายผลสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ

13. รายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา

ตามความเหมาะสม

14. เสนอแผนต่อการประชุมคณะกรรมการให้มีความต่อเนื่อง จัดระเบียบวาระ

การประชุมนำเสนอประธานกรรมการสถานศึกษา และดำเนินการสนับสนุนการประชุมตั้งแต่การเตรียมก่อนการประชุม ระหว่างประชุม สรุปรายงานการประชุม และแจ้งรายงาน การประชุมอย่างเป็นระบบ

6. แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีการทำความเข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกของการทำงานร่วมกันทั้งนี้เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 20-25) ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา คือ “ผู้เชื่อมโยง” ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานในฐานะกรรมการและเลขานุการ กับสถานศึกษาในฐานะผู้บริหาร ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นผู้ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงข้อคิด ความเห็น และมติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ หากมีข้อเสนอแนะใด ๆ ควรนำเสนอ ในที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วสรุปผลเป็นมติที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อได้มติแล้วประธานก็จะมอบให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปสู่การพิจารณาดำเนินการของสถานศึกษา

สำหรับบทบาทในการ “กำกับ” ควรเป็นการติดตามการปฏิบัติงานตามที่

สถานศึกษาได้ทำแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎหมาย และแนวนโยบายของหน่วยเหนือหรือตามมติที่กำหนดร่วมกัน โดยไม่ควรกำกับการทำงานของผู้บริหาร ครู อาจารย์ คือ ไม่แสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชาเสียเอง ในการรับทราบผลการดำเนินการ ควรดูเป็นภาพรวมของ

สถานศึกษาว่าผลการดำเนินงาน ทั้งระหว่างดำเนินการ สิ้นปีงบประมาณ และสิ้นปีการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพิจารณาปรับปรุง พัฒนากิจการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้อง “ไม่สั่งการ” ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไปยังบุคคลอื่น ได้แก่ ครู หรือบุคลากรในสถานศึกษา เพราะอำนาจการสั่งการเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะรับผิดชอบการนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและมติของคณะกรรมการสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง แนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำเอา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาร่วมจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ โดยสถานศึกษาควร จะให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วม รับรู้ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานใน ด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา และให้ข้อเสนอแนะ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม

7. ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมาย กำหนด ดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการ คัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 19-20) ดังนี้

1. ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนตัวคาหวังและสภาพ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพ ครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอ ข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงาน ผลการจัดการศึกษา

3. ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนา ผู้เรียน ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการศึกษา และเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น

5. ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้ที่สะท้อนภาพของความรักความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถานบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา เช่นนั้น

6. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้าน คุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

7. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิดเปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่ม ได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุม และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้ง การพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามเกณฑ์จำนวนนักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดจำนวน กรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและเลขานุการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย 2 กลุ่มตัวแทน คือ กลุ่มตัวแทนภายในสถานศึกษา และกลุ่มตัวแทนภายนอกสถานศึกษาภาพของเป็นองค์คณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 21-22) สรุปได้ ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ว่าตนเองจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร

2. บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษา มากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้น ในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ

3. วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น

4. สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียง ผู้สนับสนุนด้านทรัพยากร ทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น

5. กรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของ สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ปฏิบัติตามการ ร้องขอจากสถานศึกษา

6. กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาด ความต่อเนื่อง และความพร้อมเพียง

7. ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพ จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของ การบริหารจัดการนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานการศึกษา ส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก และประสบการณ์เดิม

8. ในอดีตสถานศึกษาขาดความคล่องตัวในการบริหาร ปัจจุบันสถานศึกษาเป็นนิติ บุคคล มีความคล่องตัวสูง สามารถบริหารกิจการได้ด้วยตนเอง แต่กรรมการสถานศึกษาบางส่วน ยังขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ที่จะต้องมีการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนจากคณะกรรมการ สถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีหลายรูปแบบ ซึ่งมีผู้วิจัยไว้ ดังนี้

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553 : 23-24) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน และ โรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าโรงเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนและโรงเรียน ร่วมกันจัดการศึกษาค้นคว้าชัดเจน แต่บางกิจกรรมการมีส่วนร่วมน้อย และไม่ชัดเจนจึงได้เสนอ รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Educational Resource Mobilization) เนื่องจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติต้องอาศัยความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากคนภายในชุมชนหรือ นอกชุมชน

ค่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้อง มีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนตลอดมา และมีลักษณะของการมีส่วนร่วมกันในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1.1 แหล่งทรัพยากรมักจะ ได้แก่ คหบดีในท้องถิ่น ญาติพี่น้องของข้าราชการระดับสูงที่เกี่ยวกับโรงเรียน เจ้าอาวาส ลูกศิษย์ของเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรการกุศลต่าง ๆ และคนในชุมชน

1.2 วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโรงเรียนจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การขอบริจาค จากแหล่งทรัพยากร ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งในกรณีนี้มักจะใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่จำเป็นและต้องการวงเงินสูง เช่น การสร้างอาคาร การซื้อที่ดิน เพื่อขยายบริเวณโรงเรียน การขอบริจาคคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ ในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และสื่อสารการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติการศึกษา เป็นต้น การจัดกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางศาสนาที่โรงเรียนและชุมชนอาจจะร่วมกันจัดการทอดผ้าป่าเพื่อระดมทรัพยากรการศึกษาเข้าโรงเรียน โดยโรงเรียนจัดการเตรียมองค์ผ้าป่า และกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาประเพณีไทย เป็นต้น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน โรงเรียนอาจจะระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การขอบริจาคสิ่งของ อาหาร ด้วยรางวัลหรือเสื้อผ้าเพื่อเป็นรางวัลให้เด็กในงานกีฬา งานวันประถมศึกษา วันเด็กและการจัดวิ่งมาราธอนประจำปี ส่วนที่สองนำไปใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนและการจัดตั้งกองทุนครู และกองทุนเพื่อการศึกษาของนักเรียนสำหรับการตั้งกองทุนในโรงเรียน

1.3 กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา (Educational Resource Mobilization) โดยทั่วไปโรงเรียนมีกระบวนการในการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาในกรณีการขอบริจาคทรัพยากรเป็นจำนวนมาก จากผู้ที่มีฐานะดี เช่น การระดมทรัพยากรเพื่อการสร้างอาคารเรียน สร้างห้องประชุมโรงเรียนหรือจัดซื้อที่ดินให้โรงเรียน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชน และมีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการศึกษาในชุมชนที่สำคัญองค์กรหนึ่ง คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรท้องถิ่นที่มีลักษณะของการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อการกระจายอำนาจการปกครองส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่น และมีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนในลักษณะของการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกขององค์กรบริหารส่วนตำบลอาจได้รับการคัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียน และกำหนดทิศทางการพัฒนา

การศึกษาตามความต้องการของชุมชนได้ และองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 ที่กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การส่งเสริมการศึกษาในชุมชน สามารถทำได้โดยการตั้งงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนกิจกรรมการเรียนการสอน อุดหนุนอาหารกลางวัน อาหารเสริมของนักเรียน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ควรให้เงินอุดหนุนในกิจการที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของเด็กนักเรียนโดยตรง ส่วนการประสานงานนั้นพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลประสานงานกับโรงเรียนในเขตตำบลเพื่อเสนอความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณา สนับสนุนและส่งเสริม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 25-27)

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตั้งกองทุนการศึกษา กองทุนการศึกษาในโรงเรียน ควรเป็นการตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของคนในชุมชน เพื่อช่วยเหลือนักเรียน ช่วยในการพัฒนาครูและโรงเรียนรวมทั้งช่วยเหลือครูกองทุนที่น่าสนใจเพราะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนมากคือกองทุนการศึกษา ซึ่งเป็นกองทุนที่ตั้งขึ้น โดยการนำเงินบริจาคมาตั้งเป็นกองทุนและนำไปฝากกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่จังหวัดแล้วนำเงินปันผลมาเป็นทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียน โดยทั่วไปแล้วผู้บริจาคจะแจ้งความจำนงที่จะบริจาคทรัพยากรจำนวนหนึ่งให้ทางโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนควรส่งผู้นำชุมชนที่ผู้บริจาคเชื่อถือไปประสานงาน โดยนำหลักฐาน การมอบทุนการศึกษาให้นักเรียน ในแต่ละปีไปให้ผู้บริจาคดู และเมื่อได้รับเงินบริจาคมาโรงเรียน ควรแสดงความโปร่งใสในการจัดการกับเงินบริจาคส่วนนี้ โดยการแสดงหลักฐานการใช้จ่ายเงินแก่ผู้บริจาคเป็นระยะ และตอบแทนผู้บริจาคด้วย การมอบเกียรติบัตรในงานประจำปีของโรงเรียน ส่วนการนำเงินของกองทุนไปใช้ทุกครั้ง ต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษา ก่อน โดยทั่วไปแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมในการตั้งกองทุนศึกษามักจะดำเนินการ ดังนี้

3.1 การนำเงินบริจาคของประชาชนเป็นกองทุนการศึกษา

3.2 การประชาสัมพันธ์การตั้งกองทุนการศึกษาของโรงเรียนในที่ประชุมของประชาชนผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ การดำเนินการของกองทุนการศึกษาให้ประชาชนในชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง

3.3 การดำเนินการเพื่อให้การบริจาคทรัพยากร เพื่อเข้ากองทุนการศึกษาเป็นธรรมเนียมของคนในชุมชน เช่น การสร้างข้อตกลงหรือการบริจาคทรัพยากรเข้ากองทุนการศึกษา ทุกครั้งเมื่อมีการทำบุญงานศพหรือในการฌาปนกิจ

3.4 การประชาสัมพันธ์การบริหารของบุคคลในชุมชน ผ่านหอกระจายข่าว
ของชุมชน

3.5 การมอบเกียรติบัตรเพื่อเป็นการยกย่องชมเชยในความสำเร็จผลงาน
ประจำปีของ โรงเรียน

การตั้งกองทุนใน โรงเรียนเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการระดมทรัพยากร
เพื่อเสาะหาทรัพยากรมาใช้ใน โรงเรียน ทั้งในกิจกรรมที่เป็นการพัฒนา โรงเรียนและ การช่วยเหลือ
ทั้งครูและนักเรียน และเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในรูปแบบของการ
บริจาคตาม โอกาสที่เหมาะสม และการออมทรัพย์ของผู้ปกครองนักเรียนผ่านนักเรียนในโรงเรียน
ซึ่งแม้จะเป็นการมีส่วนร่วม โดยการบริจาคแต่ก็นับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยการถูกชักชวน
(Induced Participation) จากกลุ่มผู้นำชุมชนในชุมชน คณะครู และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนเองที่
ต้องการให้ยืมเงินฝากในสหกรณ์ออมทรัพย์ของตนเองสูงขึ้น

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชน
โรงเรียนทั่วไปจะมีการแบ่งการบริหารภายใน โรงเรียน ออกเป็น 6 งาน ซึ่ง 1 ใน 6 งานนั้น คือ
งานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ซึ่งทาง โรงเรียนมักจะมอบหมายให้คณะครูที่พักอยู่
ในชุมชน และครูที่คุ้นเคยกับคนในชุมชนพอสมควรเป็นผู้ทำหน้าที่นี้โดยการเป็นผู้แทนของทาง
โรงเรียนไปร่วมงานในชุมชนและประชาสัมพันธ์โดยผู้บริหาร โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างชุมชนกับ โรงเรียน โดยการอาศัยผู้นำชุมชนที่มีวินัย ใกล้เคียงกับผู้บริหารและครูเป็น
เชื่อมโยงผู้บริหาร โรงเรียนกับคนในชุมชนให้รู้จักกันมีความสัมพันธ์กัน และสนิทสนมกันในที่สุด
นอกจากนี้อาจจะออกจตุลสารรายเดือนของ โรงเรียน เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองนักเรียน และ
คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชนนี้ ผู้นำชุมชน
และประชาชนจะรู้สึกพอใจ หากเห็นว่าคณะครูสามารถเข้ากับชาวบ้านได้ดี เวลาไปร่วมงานใน
ชุมชน ไม่เรียกร้องให้ชาวบ้านต้อนรับเป็นพิเศษแตกต่างไปจากชาวบ้านทั่วไป และความสัมพันธ์
อันดีระหว่าง โรงเรียนและชุมชนนี้เองที่จะทำให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือกับทาง โรงเรียนดีขึ้น
แม้แต่ในเรื่องของการปรับปรุงโรงเรียน เมื่อคนในชุมชนไปพบสิ่งที่โรงเรียนอื่นทำและเห็นว่าดีก็
จะมาเสนอความคิดให้ทาง โรงเรียนนำมาปฏิบัติ

นอกจากนี้ โรงเรียนควรมีช่องทางสื่อสารระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน เช่น
การประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวของ โรงเรียน การขอความร่วมมือจากเจ้าอาวาส แจ้งข่าวหรือ
การขอความร่วมมือของ โรงเรียนจากชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ในวันพระหรือในงานสำคัญทางศาสนา
ของวัดที่มีคนมาร่วมทำบุญมาก โดยทั่วไปพบว่า กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน
และชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 90) มีขั้นตอนที่สำคัญ

คือ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะครูในโรงเรียนให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมนี้ โดยมากจะเลือกคณะครูที่เป็นคนในชุมชนมีนิสัยเข้ากับคนง่ายให้ทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

5. สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีวัยใกล้เคียงกันให้มาร่วมเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ในโรงเรียน

6. ติดต่อเพื่อรายงานการทำงานของโรงเรียนให้ทราบ และเชิญมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

7. จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

8. เชิญผู้เกี่ยวข้องกับการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์มาพบปะกับเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ

9. ไปร่วมงานในชุมชนทุกครั้ง

กรมสามัญศึกษา (2543 : 19) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวในการจัดการการศึกษาอาจอยู่ในรูปคณะกรรมการการบริหาร คณะกรรมการสมาคม มูลนิธิหรือการร่วมจัดเวทีชาวบ้าน

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการการศึกษาร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารร่วมประชุมวางแผนการจัดการศึกษา ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงาน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่น ๆ ได้แก่ การให้การสนับสนุนหรือชักชวนให้สนับสนุนการศึกษา การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา การบริจาคเงิน วัสดุที่ดิน หรือสิ่งก่อสร้าง เพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 47) กำหนดหลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง และมีมีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกันจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อร่วมรับรู้ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผลร่วมรับผิดชอบการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาและให้ข้อเสนอแนะตามบทบาทหน้าที่

8. ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการจัดการศึกษา ทั้งนี้การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสถานศึกษาและคณะกรรมการต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน และกันควรมีรูปแบบวิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น จึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีขอบข่าย ภารกิจครอบคลุมการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป

1. การบริหารงานวิชาการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13-16) ดังนี้

1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

1.2 ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและ การดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การบริหารด้านวิชาการ เป็นภาระหลักในการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผลผลิต คือ นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเป้าหมาย ของหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ด้านการบริหารงานวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 28-30)

1. หลักการและแนวคิด

- 1.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมี ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม
- 1.2 มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
- 1.3 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้
- 1.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
- 1.5 มุ่งส่งเสริมการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ

2.1 ภาระงานด้านการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

2.1.1 การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

2.1.2 การวางแผนด้านวิชาการ

2.1.3 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา

และองค์กรอื่น

3. ภาระงานด้านการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

3.1 การวางแผนด้านวิชาการ

3.2 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

3.3 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

4. ขอบข่ายและภาระงาน

4.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

4.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

- 4.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
- 4.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 4.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 4.6 การวัดผล การประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผล การเรียน
- 4.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 4.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 4.9 การนิเทศการศึกษา
- 4.10 การแนะแนว
- 4.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 4.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 4.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 4.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานสถานศึกษาประกอบและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

4.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา

4.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการบริหารงานด้านวิชาการ หมายถึง การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน การให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการรับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและผลการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานด้านงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13-16) ดังนี้

- 2.1 ให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

การบริหารงานด้านงบประมาณ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นการควบคุมการดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียนด้านงานเอกสาร หลักฐานเอกสาร รวมทั้งงานการเงิน งานพัสดุ ให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการและเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อบริการแก่งานฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ด้านการบริหารงานงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 52-54)

1 หลักการและแนวคิด

1.1 ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางโอกาสการศึกษาของผู้เรียนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน เพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ดังนี้

1.2.1 การวางแผนงบประมาณ

1.2.2 การคำนวณต้นทุนผลผลิต

1.2.3 การจัดระบบการจัดหาพัสดุ

1.2.4 การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ

1.2.5 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน

1.2.6 การบริหารสินทรัพย์

1.2.7 การตรวจสอบภายใน

1.3 ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณให้เป็นลักษณะของวงเงินรวมแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาซึ่งอยู่ในระยะของการพัฒนา

1.4 มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัว ควบคู่กับความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงาน และทรัพยากรที่ใช้

2. การกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาด้านงบประมาณ

2.1 ภาระงานด้านการบริหารงบประมาณของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องขอความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

2.1.1 จัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อ เลขธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้จัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง

2.1.3 การขอ โอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

2.1.4 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.1.5 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.2 ภาระงานด้านการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาต้องขอความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

2.2.1 จัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ เพื่อเสนอต่อ เลขธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้จัดสรรงบประมาณจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง

2.2.3 การขอ โอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

2.2.4 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.2.5 การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

2.3 ขอบข่ายและภารกิจงาน

2.3.1 การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ เพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการและเลขธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี

2.3.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง

2.3.3 การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

2.3.4 การขอ โอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

2.3.5 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

2.3.6 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ

2.3.7 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลการผลิตจากงบประมาณ

- 2.3.8 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 2.3.9 การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุน
เพื่อการศึกษา
- 2.3.10 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 2.3.11 การวางแผนพัสดุ
- 2.3.12 การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของ
ครุภัณฑ์หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการ
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี
- 2.3.13 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดและ
การจัดหาพัสดุ
- 2.3.14 การจัดหาพัสดุ
- 2.3.15 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
- 2.3.16 การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
- 2.3.17 การเบิกเงินจากคลัง
- 2.3.18 การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 2.3.19 การนำเงินส่งคลัง
- 2.3.20 การจัดทำบัญชีการเงิน
- 2.3.21 การจัดทำรายการทางการเงินและงบการเงิน
- 2.3.22 การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารด้านงบประมาณ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับ
การจัดตั้งงบประมาณการจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพ
การใช้งบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษา งานการเงิน งานการ
บัญชี งานพัสดุและสินทรัพย์

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงาน
บุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13-16) คือปฏิบัติตามที่กฎหมายว่า
ด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงานด้านบุคคล ประกอบด้วย การจัดทำแผน โครงการเกี่ยวกับ
บุคลากรการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน การสร้างและบำรุงขวัญบุคลากร การให้ชุมชนมี

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น
แนวทางการดำเนินงาน

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 76-77)

3.1 หลักการและแนวคิด

3.1.1 ยึดหลักความต้องการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามนโยบาย กฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.1.2 ยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามนโยบาย กฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.1.3 ยึดหลักธรรมาภิบาล

3.2 การกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาด้านการบริหารงานบุคคล

3.2.1 ภาระงาน ด้านการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องขอความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง

3.2.2 ภาระงาน ด้านการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาต้องขอความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง

3.3 ขอบข่ายและภารกิจงาน

3.3.1 การวางแผนอัตรากำลัง

1) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
3) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4) การดำเนินเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน

5) การลาทุกประเภท

6) การประเมินผลการดำเนินงาน

7) การดำเนินการทางวินัย

8) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน

9) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

10) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

- 11) การออกจากราชการ
- 12) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
- 13) การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 14) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 15) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
- 16) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 17) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 18) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต
- 19) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ด้านการบริหารงานบุคคล การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผน อัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การย้าย การเปลี่ยนแปลง สถานภาพวิชาชีพ การเลื่อนขั้นเงินเดือนด้านการบริหารงานบุคคลและค่าจ้างการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการวินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ

4. การบริหารงานทั่วไป

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13-16) ดังนี้

4.1 ให้ความเห็นเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

4.2 รับทราบ ให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจกรรมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง

ตลอดจน นโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการ บริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชนละองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ด้านการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 103 - 106)

4.6.1 หลักการและแนวคิด

1) ยึดหลักให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามีหน้าที่ กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไป ตามนโยบาย และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

2) มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3) มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม สามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4) การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และสถาบันสังคมอื่น

4.6.2 การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านการบริหารงานทั่วไป

1) ภาระงานด้านการบริหารงานทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องขอความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

1.1) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

1.2) การรับนักเรียน (กำหนดแนวทางการรับนักเรียน การจัดโอกาสทางการศึกษา)

1.3) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

อนึ่งการเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรา 36 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

4.6.3 ภาระงานด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ต้องขอความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่

1) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

2) การรับนักเรียน

3) การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบรวมหรือเลิกสถานศึกษา

4.6.4 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1) ขอบข่ายและภารกิจงาน

- 1.1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 1.2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 1.3) การวางแผนการบริหารงานศึกษา
- 1.4) งานวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 1.5) การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร
- 1.6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 1.7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.8) การดำเนินงานธุรการ
- 1.9) การดูแลสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 1.10) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 1.11) การรับนักเรียน
- 1.12) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิก

สถานศึกษา

- 1.13) การประสานจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- 1.14) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 1.15) การทัศนศึกษา
- 1.16) งานกิจการนักเรียน
- 1.17) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 1.18) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของ

บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

- 1.19) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- 1.20) การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 4.21) การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน
- 1.22) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการ

ลงโทษนักเรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานธุรการ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานปกครองดูแล บำรุงรักษาใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

งานกิจการนักเรียน งานประชาสัมพันธ์ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา และ
จัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน

จากขอขยายการบริหารงานในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ว่า คณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือคณะบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกับคณะผู้บริหารและคณะครูในสถานศึกษา
เพื่อร่วมรับรู้ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบการ
กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา และให้ข้อเสนอแนะ
ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547

ตารางที่ 2 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
มีบทบาทดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน
<p>ด้านวิชาการ</p> <ol style="list-style-type: none"> พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น จัดการสอน สภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษาและรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ <p>ด้านงบประมาณ</p> <ol style="list-style-type: none"> จัดตั้งและรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด 	<p>ด้านวิชาการ</p> <ol style="list-style-type: none"> ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินตามระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา <p>ด้านงบประมาณ</p> <ol style="list-style-type: none"> ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน
<p>2. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติ ฯลฯ เกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา</p> <p>ด้านการบริหารงานบุคคล</p> <p>1. ดำเนินการตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด</p> <p>2. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p> <p>3. ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถานบันอื่น ๆ กำหนด</p> <p>4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานบันศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>	<p>ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการบริหารการเงิน</p> <p>ด้านการบริหารงานบุคคล</p> <p>1. ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>2. ให้ความเห็นข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศแนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบประกาศ ฯลฯ กำหนด</p> <p>3. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความวมเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถานบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น เกี่ยวกับกิจการของสถานบันศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>
<p>ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น</p>	<p>ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>1. ให้ความเห็น เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน</p>

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน
<p>พื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น</p> <p>2. ดำเนินการและกำกับ ติดตาม และประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการของสถานศึกษา</p> <p>3. ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ</p> <p>4. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p> <p>5. ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและ สร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา หรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>	<p>คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น</p> <p>2. รับทราบ ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเมื่อสถานศึกษา ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น</p> <p>3. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายระเบียบ ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p> <p>4. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้ คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด</p>

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน
	<p>5. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้ คำปรึกษา ในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้าง ความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและ ท้องถิ่น</p> <p>6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของ สถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>

ในกรณีที่คณะกรรมการขั้นพื้นฐานเห็นว่าการดำเนินงานสถานศึกษาไม่สอดคล้อง หรือไม่ปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ หลักเกณฑ์ นโยบายให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน เสนอความเห็น ดังกล่าวให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบเพื่อพิจารณาสั่งการให้ สถานศึกษาปฏิบัติให้เป็นตามกฎหมาย กฎระเบียบ ฯลฯ ต่อไป

4) การปฏิบัติร่วมกันของคณะกรรมการและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1) องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตาม กฎกระทรวงที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2546 กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุหรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ และนอกจากนั้น ยังได้กำหนด จำนวนคุณสมบัติ วิธีการสรรหา วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการด้วย

4.2) ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความ เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด

ดังนั้น ความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจึงเอื้อ ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในด้านต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสำคัญต่อการ จัดการศึกษา ดังนี้

- (1) ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นสะพานปัญหาความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนของค่านิยมและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
- (2) ผู้แทนครู เป็นที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหาและความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้
- (3) ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้
- (4) ผู้แทนปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องขอรับการสนับสนุนของด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการศึกษาและเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนการพัฒนาท้องถิ่น
- (5) ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบัน ไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน
- (6) ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์ศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม
- (7) ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ที่จะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุกๆด้านอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษาเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- (8) ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิดเปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่ม ได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผล

การประชุม และสนับสนุนอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณามติ
ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากอดีตถึงปัจจุบัน

สภาพการเป็นองค์คณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาจากอดีต
จนถึงปัจจุบันที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษา
สรุปได้ดังนี้

5.1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่อง
บทบาทหน้าที่ว่าตนจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร

5.2) บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจาก
สถานศึกษามากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงทำให้ขาดความ
กระตือรือร้นในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ

5.3) วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการยังขาดทักษะ และ
ประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ

5.4) สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการฯ เป็นเพียงผู้สนับสนุน
ด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนิน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น

5.5) กรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็น
หน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ปฏิบัติ
ตาม การร้องขอจากสถานศึกษา

5.6) กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาด
การต่อเนื่องและความพร้อมเพียง

5.7) ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพ จึงเป็นจุดอ่อน
ที่สำคัญของการบริหารจัดการการนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการ
ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือการพัฒนางาน การศึกษาส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานความรู้สึกและ
ประสบการณ์เดิมในอดีตสถานศึกษาขาดการคล่องตัวในการบริหาร ปัจจุบันสถานศึกษาเป็น
นิติบุคคล มีความคล่องตัวสูง สามารถบริหารกิจการได้ด้วยตัวเอง แต่กรรมการสถานศึกษา
บางส่วนยังขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ที่จะต้องมีการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน
จากคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

6) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในความคาดหวังของการปฏิรูป
การศึกษา

การกำกับ สนับสนุนและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด เป็นภารกิจหลักของการทำงานร่วมกับสถานศึกษาในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษาร่วมกับดั่งนั้น ความคาดหวังที่มีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

5.1) มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการทำงานร่วมกับสถานศึกษา และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5.2) มีความกระตือรือร้น เต็มใจ อุทิศ ทุ่มเทและเสียสละเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

5.3) มีปฏิสัมพันธ์ที่เคารพสิทธิพื้นฐานซึ่งกันและกัน

5.4) ยอมรับความสามารถความบุคคลที่มีความแตกต่าง

8.7.7 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายมาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยในส่วนของสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จะเข้ามาร่วมสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในกิจกรรมของสถานศึกษา ดังนี้

1) ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาเป็นเรื่องใหม่ กรรมการสถานศึกษาบางท่านอาจไม่เข้าใจบทบาทตามกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของตนและของสถานศึกษาในระยะเริ่มแรกมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดประชุมทำความเข้าใจในบทบาทแต่ละฝ่ายร่วมกัน

2) สร้างความตระหนักต่อบุคลากรและชุมชน ถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนาองค์คณะบุคคลและสถานศึกษา สู่คุณภาพที่คาดหวัง

3) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกัน นโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ โดยทบทวนสาระของแผนพัฒนา ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อปรับให้เกิดเป็นแผนร่วมของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา

- 4) จัดทำรายละเอียดงบประมาณและรับผิดชอบการจ่ายงบประมาณของสถานศึกษา โดยเสนอขอรับคำแนะนำจากคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อการปรับขยายทิศทางและรูปแบบวิธีการระดม และใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) จัดทำรายละเอียด แผนงาน โครงการ และประมาณค่าใช้จ่าย ที่ระดมทุนจากผู้ปกครอง เพื่อขอรับความเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษา
- 6) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม
- 7) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางวิชาการที่เหมาะสม และเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริม โอกาสการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ ควรรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบ และร่วมภาคภูมิใจ
- 8) ออกระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ
- 9) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก ร่วมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษา
- 10) จัดและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร เพื่อให้เป็นพื้นฐานการตัดสินใจหรือพัฒนาการศึกษา ร่วมกันและขจัดซึ่งการใช้ความคิดเห็นบนความรู้สึกและประสบการณ์
- 11) พัฒนา ปรับปรุง ระบบสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เหมาะสมเพื่อให้คณะกรรมการและบุคลากร ได้มีโอกาสสื่อความหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมจนสามารถทำความเข้าใจในข้อมูลเห็นผลต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนากิจการสถานศึกษา ร่วมกัน ได้
- 12) แต่งตั้ง มอบหมายให้มีคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อสนองตอบต่อการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษา และการนำมติที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษามาขยายผลสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ
- 13) รายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาตามความเหมาะสม
- 14) เสนอแผนการประชุมคณะกรรมการ ให้มีความต่อเนื่อง จัดระเบียบวาระการประชุม นำเสนอประธานกรรมการสถานศึกษา และดำเนินการสนับสนุนการประชุมตั้งแต่การ

เตรียมการอ่านการประชุมระหว่างประชุม สรุปรายงานการประชุม และแจ้งรายงานการประชุม
 อย่างเป็นระบบ

8.7.8 แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษากับคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติ
 หน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีการทำความเข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกของ
 การทำงานร่วมกันทั้งนี้เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา คือ “ผู้เชื่อมโยง” ระหว่างคณะกรรมการ
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะกรรมการ และเลขานุการ กับสถานศึกษาในฐานะผู้บริหาร ดังนั้น
 ผู้บริหารจึงเป็นผู้ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงข้อคิด ความคิด และมติของ
 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของ
 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาและ
 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้หากมีข้อเสนอแนะใด ๆ ควรนำเสนอในที่ประชุม
 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วสรุปผลและมติที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อได้มติแล้วประธาน
 กรรมการก็จะมอบให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปสู่การพิจารณาดำเนินการของสถานศึกษา สำหรับ
 บทบาทในการ “กำกับ” ควรเป็นการติดตามการปฏิบัติงานตามที่สถานศึกษาได้ทำแผนการ
 ดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎหมาย และแนวนโยบายของหน่วยเหนือ หรือตามมติที่กำหนด
 ร่วมกัน โดยไม่ควรกำกับการทำงานของผู้บริหาร ครู อาจารย์ คือ ไม่แสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชา
 เสียเอง “การรับทราบผลการดำเนินการ” ควรดูเป็นภาพรวมของสถานศึกษาว่าผลการดำเนินการสั้น
 ปึงงบประมาณและสิ้นปีการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพิจารณา ปรับปรุง พัฒนา กิจการของสถานศึกษา
 ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้อง
 “ไม่สั่งการ” ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไปยังบุคคลอื่น ได้แก่ ครู หรือ บุคลากรในสถานศึกษา เพราะ
 อำนาจการสั่งการเป็นของผู้บริหาร สถานศึกษาที่จะรับผิดชอบการนำของคิดเห็น ข้อเสนอแนะ
 และมติของคณะกรรมการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าว คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจมีส่วนร่วมกับ
 สถานศึกษาในกระบวนการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในกิจการสถานศึกษาโดยร่วมรับร่วมทำ ร่วมรับผล
 และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคม
 ผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า องค์กรชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจการ และผลงานของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากมีหน้าที่กำกับดูแลสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาแล้วควรจะมีบทบาทหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์เป็นมติหนึ่งในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้กับชุมชน ได้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่และผลการดำเนินงานของสถานศึกษาสภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนความต้องการของสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการปรับตัวในการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานมีทักษะที่จำเป็นเพียงพอ ทันท่วงทีทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างต่อเนื่องและความเร็วสวาระที่ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ มีดังนี้

1.1 การเผยแพร่สถานภาพของสถานศึกษา จะช่วยให้ชุมชนรู้จักถึงศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อนและข้อจำกัดบางประการของสถานศึกษา จึงเป็นการสานสร้างความเข้าใจระหว่างสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และความต้องการของชุมชนในบางสิ่งๆที่สถานศึกษาไม่สามารถสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ทันทั่วทั้งที่ เนื่องจากอาจจำกัดด้วยงบประมาณ ดังนั้นหากชุมชนต้องการให้สถานศึกษาดำเนินกิจการที่ชุมชนเห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วน จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะและคุณภาพของนักเรียน โดยเร็วชุมชนจะได้มีส่วนร่วมคิดหาทางออก ร่วมกันพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามที่ชุมชนคาดหวังโดยไม่รอคอยนโยบายและงบประมาณของรัฐบาล

1.2 การเผยแพร่วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา เป็นการสะท้อนให้ชุมชนเห็นทิศทางในการดำเนินกิจการของสถานศึกษาในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตทำให้ชุมชนทราบและคาดการณ์ได้ว่าผลผลิตที่เป็นบุตรหลานของตนในชุมชนเป็นอย่างไร เทียบเท่า เท่าทันหรือก้าวล้ำนำทันโลกหรือไม่ เพื่อจะสามารถประเมินสถานการณ์สะท้อนความคิดเห็นให้กับสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องทิศทาง ทันสถานการณ์และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

1.3 การเผยแพร่แผนงาน โครงการ กิจกรรมสำคัญของสถานศึกษาจะก่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่

1.3.1 ทำให้ชุมชนทราบกิจการและความเคลื่อนไหวของสถานศึกษาช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลดำเนินงานของสถานศึกษา และสะท้อนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของสถานศึกษาได้อย่างตรงประเด็น โดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษา

1.3.2 เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาได้ตามกำหนดการล่วงหน้า

1.3.3 เสริมสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างชุมชนและสถานศึกษา

1.3.4 ได้รับการร่วมมือ และสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาที่เกิดจากกระบวนการคิดและการตัดสินใจของชุมชน

1.4 การเผยแพร่ผลการดำเนินการของสถานศึกษา จะทำให้ประชาชนชุมชนท้องถิ่น ได้รับความทราบผลการดำเนินงานและความเจริญก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่ทุกได้มีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนได้รับความทราบถึงข้อจำกัดและสิ่งที่ควรมีการปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องตระหนักในบทบาทของการมีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาที่ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของให้บรรลุผลในการพัฒนาคุณภาพต่อไป

2. ข้อมูลอื่น ๆ ที่สถานศึกษาเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะสร้างให้ชุมชนมีความรัก ตระหนัก ร่วมรับผิดชอบ ห่วงเห่น และห่วงใยสถานศึกษาของชุมชน

วิธีการประชาสัมพันธ์นั้นประกอบด้วย การประชุม สัมมนา หอกระจายข่าว ร่วมกิจกรรมชุมชน แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสาร ดังเช่น วารสาร หนังสือเล่มเล็ก การ์ตูน ใบปลิว แผ่นพับ จุลสาร และอื่นๆ ข้อควรระวังในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ข้อมูลต้องมีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ข้อมูล ต้องเป็นปัจจุบัน และเปิดโอกาสให้ข้อมูลย้อนกลับ นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาด้วย เนื่องจากการบอกให้สาธารณชนทราบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาคือใครมาจากไหน มีหน้าที่ทำอะไรมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาและชุมชนอย่างไร และได้ร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างไรจะทำให้ชุมชน สาธารณะชนได้เข้าใจ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของการเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลดีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละคนที่เข้าร่วมกันประสานร่วมมือกับชุมชนในฐานะเป็นผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงสมตามเจตนารมณ์ของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งเป็นเป้าหมาย และความมุ่งหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมกันจัดทำขึ้นทุกประการ

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีขนาดพื้นที่บริการ 305.969 ตารางกิโลเมตร เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ประกอบด้วย อำเภอโพนพิสัย อำเภอรัตนวาปี อำเภอเฝ้าไร่ มีตำบลทั้งหมด 21 ตำบล 294 หมู่บ้าน 3 เทศบาล ตำบล 19 องค์การบริหารส่วนตำบล ประชากรทั้งสิ้น 185,329 คน มีสถานศึกษาทั้งหมด

107 แห่ง แบ่งตามอำเภอได้ดังนี้ อำเภอโพธิ์พิสัย 59 แห่ง อำเภอรัตนวาปี 27 แห่ง อำเภอเฝ้าไร่ 21 แห่ง และแบ่งตามขนาดสถานศึกษาได้ดังนี้ คือ นักเรียน 1 - 300 คน มี 90 แห่ง นักเรียน 300 คนขึ้นไป มี 17 แห่ง มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนทั้งหมด 1,141 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีภารกิจหลักในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรวัยเรียน ทุกคนให้ได้รับการพัฒนาเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงได้กำหนดพันธกิจไว้ดังนี้

1. ประชากรวัยเรียนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม ทั่วถึง และได้รับโอกาสในการศึกษาปฐมวัยอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ
2. ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ

3. ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงมีคุณภาพ

4. การบริหารจัดการของสถานศึกษามีอิสระในการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการให้บริการดังนี้

- 4.1 สถานศึกษาทุกแห่งสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพโดยใช้ SBM

- 4.2 สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพภายในและผ่านการประเมิน การศึกษาของ สมศ. รับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา

- 4.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตามสายงาน สามารถจัดการเรียนรู้ ได้ตามหลักสูตรและให้ความสำคัญกับพื้นฐานและศักยภาพของผู้เรียน

- 4.4 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระหลักให้สูงขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เป็นหน่วยงานให้การ สนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพในปีงบประมาณ 2552 ได้กำหนดการขับเคลื่อนกล ยุทธ์ 5 กลยุทธ์ ดังนี้

1. ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนทุกคน

2. เพิ่มอัตราการเข้าเรียนในทุกระดับ ทั้งเด็กทั่วไป ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ลดอัตรา การออกกลางคันและพัฒนา รูปแบบในการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนที่อยู่นอก ระบบการศึกษา

3. ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาชาติ พัฒนาผู้เรียน สมรรถนะ ครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและ

ปฐมวัย และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร การศึกษาอย่างเต็มตามศักยภาพ

4. เร่งรัดพัฒนาความพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่ สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดเพื่อการเรียนรู้และการบริหารจัดการ

5. สร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อรองรับการกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพบนหลักธรรมาภิบาลในสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีภารกิจหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 36 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ดังนี้

5.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น

5.2 วิเคราะห์ จัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงาน ในเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ รวมทั้ง กำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.3 ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

5.4 กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

5.5 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษา

5.6 ประสาน ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

5.7 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

5.8 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันประกอบการ และ สถาบันอื่นที่จัดรูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย ในเขตพื้นที่การศึกษา

5.9 ดำเนินการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาใน
เขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน
ด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีได้ระบุให้
เป็นหน้าที่ของผู้ใด โดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้ดำเนินงานตามภารกิจใน
การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดกรอบทิศทางการทำงานในปีงบประมาณ 2552
ได้กำหนด Agenda เร่งด่วนโดยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานในสังกัดและกำหนดทิศทาง
ดำเนินงาน

1. ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนทุกคนและบูรณาการกับหลักสูตรปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2551
2. การรณรงค์ให้เด็กวัยการศึกษา ได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคนและ
ทั่วถึง สนับสนุนให้นักเรียนผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลายทุกคน
3. การแก้ปัญหาเด็กอ่าน ไม่ออก เขียนไม่ได้ เด็กตกหล่นเด็กออกกลางคัน
4. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับ NT และ O-net
5. ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน
6. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับสถานศึกษาใน
กลุ่มเครือข่ายเดียวกัน
7. พัฒนาคุณภาพผู้เรียนช่วงชั้นที่ 4
8. วางแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อปรับกระบวนการทัศน์ใหม่
9. วางแผนพัฒนาผู้บริหารและครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาประเภทที่ 1 และ
สถานศึกษาประเภทที่ 2 ในการบริหารจัดการโดยใช้ SBM และการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล
10. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชนและ
ผู้ปกครองมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการจัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน สมศ.
และ สพฐ.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ทวีศักดิ์ แก้วพิพัฒน์ (2550 : 114) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1-2 โดยรวมมีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร

ช่วงชั้นที่ 1-3 โดยรวมมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งสี่ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร

ช่วงชั้นที่ 3-4 โดยรวมมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากสามด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริหารทั่วไป ด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ ส่วนด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนระดับช่วงชั้นเดียวกันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีระดับช่วงชั้นต่างกัน สรุปได้คือ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและมากขึ้น และควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์โรงเรียน นำบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ประหยัด บุญเรือง (2550 : 108-111) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวแทนภายนอก และ

กลุ่มตัวแทนภายใน สถานศึกษามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจาก โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน จากข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมสนับสนุน ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรและพัฒนาการเรียนการสอน มีส่วนร่วมในการขอตั้งงบประมาณประจำปี ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามากำกับดูแลให้ข้อเสนอแนะแก้ไขพฤติกรรมครูและควรให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั่วไปในสถานศึกษาและควรมีการอบรมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างสม่ำเสมอ

วันชัย อารีราษฎร์ (2550 : 115-120) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามสถานภาพระหว่าง บุคลากรภายในและบุคลากรภายนอกมีระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และขนาดของสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เบญจรงค์ แสงสุกขาว (2551 : 69) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษา ประสิทธิภาพของการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด โรงเรียนเทศบาลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ทั้งหมด 225 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตร ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า 1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงาน

บุคคล และด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมาก 2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการบริหารงานงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ไม่แตกต่างกัน

ไพบุลย์ โนนศรี (2551 : 76) ได้วิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอห้วยเม็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอห้วยเม็ก ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและ ด้านการบริหารงานบุคคล 2) เมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่มากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอแนะต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเข้าร่วมรับรู้และให้ความเห็นชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรช่วยในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

สถิต เขาวดี (2551 : 103-104) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านงบประมาณมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

สันติสุข อยู่สุข (2552 : 95 - 97) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามอายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา และขนาดของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวมและรายด้าน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยภาพรวม ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป แตกต่างกัน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารงานในโรงเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

สุนิจ โสดาวิชิต (2553 : 94) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล ตามลำดับ 2. สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 1 ที่มีสถานภาพต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

เฉลิมพล พวงศิริ และจิตรี โพธิ์งามกะ (2553 : 69-71) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเพื่อเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่ง โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และเจ้าหน้าที่ ในสถานศึกษา จำนวน 130 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ ในความคิดเห็น ของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มาก 2 ด้าน คือ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป และอยู่ในระดับ ปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านงบประมาณ 2. ผลการทดสอบสมมติฐาน การบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมือง สุรินทร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วน ร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ และตำแหน่งที่ แตกต่างกันมีการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

ธีรภัทร ศรีบุญเรือง (2554 : 81-82) ได้ศึกษาการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านบริหารงานทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านวิชาการแตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามประเภท ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปาไลคา อุ๋นทูลย์ (2554 : 135-137) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การบริหารในระดับมากทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานงบประมาณ จำแนกตามสถานภาพและจำแนกตามขนาดของ โรงเรียน พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน 2) ผลเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม จำแนกตามสถานภาพและจำแนกตามขนาดของ โรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ด้านวิชาการ ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอความ ต้องการของท้องถิ่นในการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการประเมินหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา หลักสูตรต่อไป 2) ด้านงบประมาณ ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น คณะกรรมการประเมินการดำเนินงานแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อใ้ การใช้งบประมาณในสถานศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ควรให้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลงาน เกียรติคุณที่ครูและบุคลากรได้รับให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ เพื่อร่วมแสดงความยินดีกับครูและ บุคลากรที่ได้รับการยกย่อง 4) ด้านการบริหารทั่วไป ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดทำและให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีที สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างจริงจัง และควรให้โอกาสให้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนะ โครงการ และกิจกรรมไว้ในแผนปฏิบัติการ ประจำปีของสถานศึกษาอย่างเหมาะสมเพื่อให้การจัดกิจกรรมทางการศึกษามีประสิทธิภาพตรงตาม ความต้องการของชุมชน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เวอร์เมอน (Vermon. 2003 : 1287-A) ได้ทำการศึกษาคำมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียน ผลกระทบจากกิจกรรมกลุ่มผู้นำแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน โครงการ พัฒนาทีมผู้นำแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นโครงการศึกษาพิเศษที่ได้รับเงินทุนสนับสนุน จาก

เขตการศึกษามลรัฐเวอร์จิเนีย เพื่อพัฒนาการฝึกหัดบุคคล โดยความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ระดับสูง วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสังเกต พรรณนา และวิเคราะห์ผลกระทบจากกลุ่มเหล่านี้ ต่อการจัดการศึกษาในภาพรวม มีประเด็นในการอภิปรายอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่ การให้อำนาจของครู การส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อม (ความไว้วางใจ การติดต่อสื่อสาร) ความร่วมมือในการทำงานและทรัพยากร (องค์ความรู้ เวลา) ในการศึกษาครั้งนี้ได้สร้างข้อคำถามหลักคือ มีวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมและกระบวนการกลุ่มภาวะผู้นำโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างไร โดยมีข้อคำถามย่อย 3 ข้อ ที่จะทำให้การตอบคำถามหลักเข้าใจได้ลึกซึ้งมากขึ้นดังนี้ 1) ความเชื่อของนักเรียนที่แก่งกิจกรรมที่มีต่อกลุ่มผู้นำนักเรียน ทำให้ง่ายต่อการสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงโดยรวมกับนักเรียนที่อ่อนกิจกรรมหรือไม่ 2) โครงการกลุ่มผู้นำนักเรียนส่งผลกระทบต่อกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างไร 3) กลุ่มผู้นำแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้เพิ่มโอกาสในการได้รับบริการ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาทั่วไปให้กับนักเรียนที่อ่อนกิจกรรมหรือไม่ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ในโรงเรียนทั้งหมด 3 แห่ง ได้มีการเพิ่มจำนวนชั้นเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนอ่อนกิจกรรมเพิ่มขึ้น และการเพิ่มขึ้นในการดำเนินกิจกรรมนี้ เป็นการเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญมากกว่า 2 ปีแล้ว

ลูพาร์ดัส (Lupardus, 2006 : 2793-A) ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการฝึกอบรมคณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีต่อทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทด้านการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาในรัฐมิสซูรี ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติระหว่างทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้เข้ารับการอบรมกับคณะกรรมการสถานศึกษาที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบทบาทด้านการบริหารงานของพวกเขา เมื่อมองให้ลึกยิ่งขึ้นยังพบว่า ในส่วนของการวิเคราะห์ผลข้อมูลของกลุ่มที่ได้รับการอบรมนั้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติซึ่งเป็นผลมาจากตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ที่หลากหลาย

บูร์ค (Burak, 2006 : 53) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการบริหาร, การทำงานเป็นกลุ่มคณะ, ประสิทธิภาพในการทำงาน และหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารหลักสูตรของคณะกรรมการสถานศึกษา แถบตัวเมืองและแถบชานเมืองในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความเห็นในการยอมรับว่าพวกเขาควรพิจารณาเรื่องประสิทธิภาพของตนเอง และไม่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเจตคติที่มีต่อหน้าที่ในการบริหารงาน โรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในแถบตัวเมืองกับผู้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในแถบชานเมือง บทบาทในการสำรวจและประเมินบทบาทหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารงานหลักสูตรนั้น พบว่า มีอิทธิพลต่อความรู้ของผู้ของคณะกรรมการสถานศึกษาในเรื่อง

เกี่ยวกับประสิทธิภาพของตนเอง อย่างไรก็ตามได้มีการพัฒนาแบบจำลองเพื่อเป็นโครงร่างหลักด้านประสิทธิภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ดังนี้ การมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารงานหลักสูตร, การประเมินหลักสูตรเป็นหลัก, การทำงานเป็นกลุ่มคณะและการมีลักษณะภาวะผู้นำแบบมืออาชีพ รวมทั้งยังได้ระบุข้อสังเกตไว้ด้วยว่า หน้าที่สำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาคือการบริหารจัดการทักษะขั้นพื้นฐานของตนเองใน การวางแผนงานด้านการเงิน การบริหารจัดการงานด้านการเงิน การจัดการหลักสูตรและ การจัดทำแนวโน้มด้านนโยบายของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการวางโครงสร้างในกระบวนการตัดสินใจสิ่งการ และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา ว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนหรือไม่

ดีลาเกอร์ดีดี (Delagardelle. 2006 : 63) ได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาในส่วนท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐแสดงความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในระดับน้อยลง 2) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐให้ความสำคัญต่อหน้าที่รับผิดชอบด้านการเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับต่ำ 3) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐมีความเข้าใจน้อยมากเกี่ยวกับข้อเรียกร้องด้านการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ 4) คณะกรรมการสถานศึกษาทั่วทั้งรัฐเข้าร่วมในการฝึกอบรมน้อยมาก และ 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมในการวิจัยมีระดับต่ำกว่านักเรียนในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของรัฐ นอกจากนี้ คำตอบของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมในการวิจัยยัง พบว่า 1) ยังมีความไม่แน่นอนและความไม่มั่นใจในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) มีแนวคิดที่ว่าควรแยกบทบาทของตนเองออกจากบทบาทของบุคลากรในส่วนกลาง 3) ขาดแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ 4) คณะกรรมการสถานศึกษาต้องการให้มีการเพิ่มระดับความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาให้กับพวกเขา

เฉิน (Chen. 2008 : 125) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานและความเข้าใจในเรื่องประสิทธิภาพด้านการจัดการศึกษาในเขตชานเมืองเขตชุมชนเมืองและเขตชนบทของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิเคราะห์ค่าความถดถอยพบว่า อิทธิพลที่มีต่อปัจจัยด้านการบริหารงานในขอบเขตด้านการวางแผนงานด้านการเงิน การวิเคราะห์ด้านการเงิน, การบริหารจัดการด้านการเงิน, การทำงานเป็นกลุ่มคณะ การประเมินผลทางด้านวิชาการ การเน้นนโยบายเรื่องประสิทธิภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาและพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาคิดเป็นร้อยละ

52 นอกจากนี้ ยังพบว่าเมื่อเครื่องมือ 2-3 ชั้น ที่คณะกรรมการสถานศึกษาสามารถใช้ในการประเมินตนเองและสามารถนำมาใช้เป็นตัวทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาได้ การวิจัยครั้งนี้ยังให้แบบจำลองด้านการประเมินตนเองสำหรับการวัดความสำเร็จด้านการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาทั่วประเทศด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจมีหลายปัจจัยแตกต่างกัน สภาพภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากบุคคล 2 กลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มาจากภายในสถานศึกษาเองส่วนหนึ่ง และบุคคลที่มาจากภายนอกสถานศึกษาอีกส่วนหนึ่ง อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสภาพแตกต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่แตกต่างกันได้และขนาดของสถานศึกษา มีความเกี่ยวข้องกัน หรือมีอิทธิพลร่วมกันส่งผลให้สภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน ตลอดจนปัจจัยเกี่ยวกับงบประมาณ สถานที่ การประสานงาน และด้านบุคลากรของ โรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง